

MUZEJ SLAVONIJE OSIJEK - IZVJEŠĆE O DJELOVANJU U PERIODU 1994.-1996. GODINE

1994. GODINA

I

Djelatnost Muzeja Slavonije i u 1994. godini uvjetovana je nizom negativnih okolnosti, objektivne, ali i subjektivne naravi.

Stanje "ni rata ni mira" i stalno iščekivanje stvorilo je atmosferu napetosti i određenu dezorganizaciju u planiranju i djelovanju.

Tome posebno pridonose problemi oko financiranja pojedinih segmenata djelatnosti Muzeja, što je Ministarstvo kulture RH pokušalo razriješiti dodjeljivanjem statusa nacionalnog muzeja Muzeju Slavonije. Time je Republika Hrvatska preuzela i sva osnivačka prava, a Muzej je konačno dobio status koji svojim značenjem i zaslužuje.

Stalni postav i dio zbirke je i dalje izmješten u Gradskom muzeju Varaždin i Zavodu za platni promet u Zagrebu, ali je ipak u Muzeju Slavonije ostala većina zbirke, odnosno fundusa. Smještaj zbirke i predmeta je gotovo u potpunosti neadekvatan, jer su prostori dodijeljeni na privremeno korištenje gotovo u ruševnom stanju (bivši Franjevački samostan), a dvije glavne zgrade Muzeja (Trg sv. Trojstva br. 5 i br. 6) nefunkcionalno korištene, skućene, djelomično bez struje i grijanja (vlažne), derutne i neprikladno opremljene.

Tragovi ratnih razaranja još uvijek su vidljivi, a došlo je i do statičkih poremećaja. Krovna konstrukcija nije sanirana prije postavljanja novog crijeva i prokišnjavanja su česta. Ogromni podrumski prostori su uglavnom vlažni i samo se djelomično koriste kao arheološki depoi, dok je tavanski prostor potpuno neiskorišten i zapušten.

Oprema je neadekvatna, zastarjela i nedovoljna . Vrlo često se koriste predmeti iz zbirke za odlaganje (ormari, stolovi), a police su uglavnom drvene . Postoji samo jedao računalo, a pisači strojevi su zastarjeli i dotrajali . Nema fotokopirnog stroja, a telefonska centrala je stara gotovo trideset godina. Rasvjeta je loša u

izložbenim prostorima, a stari protuprovalni i protupožarni sustavi su potpuno izvan funkcije.

Stanje depoa (čuvaonica i muzealija) je vrlo loša, a velik dio predmeta je neevidentiran i nesređen, što sve uzrokuje daljnje propadanje i oštećenje, otežava korištenje i znanstvena istraživanja. Preko 50% predmeta zahtjeva konzervatorske i restauratorske zahvate.

Iako je vrlo teško u neuvjetnim prostorima stvarati dobar muzej, sigurno je da neadekvatna struktura djelatnika i njihov nedovoljan broj (pomanjkanje muzejskih tehničara i pomoćnih djelatnika) uzrokuju loše stanje u depoima. Kabinetski rad i hermetičnost također dovode do izostajanja brige o depoima i nesrazmjera između praktičnog stručnog i znanstvenog rada.

Ovakvo stanje u Muzeju Slavonije očigledno je trajalo dug niz godina, te je Ministarstvo kulture RH svojim Rješenjem od 15.04.1994. godine razriješilo mr.sc. Vesnu Burić s mjesta ravnateljice, a za novog ravnatelja postavilo prof. arheologije i povijesti Mladena Radića.

Novi plan rada polučio je samo djelomično rezultate, jer je Gradsko poglavarstvo Grada Osijeka uglavnom izbjegavalo ulaganja u Muzej, s obrazloženjem da nema osnivačka prava, dok je Županija osječko-baranjska prilično solidno pratila program i povremeno pomogla interventnim namjenskim sredstvima .

Muzej je svojom redovitom djelatnošću zaradio 40000 kuna.

Ministarstvo kulture i prosvjete za materijalne, odnosno programske troškove nije izdvojilo za Muzej niti jednu kunu, što je opet odraz nesređene situacije oko financiranja (Grad odbija financirati materijalne troškove! Pomaže Županija)

REORGANIZACIJA

Novom reorganizacijom ustrojeno je devet odjela, određeni su voditelji, a unutar Uprave potpuno su razlučeni poslovi tajništva od poslova računovodstva.

Konačno su započeli s djelovanjem i novoosnovani Prirodoslovni i Tehnički odjel.

Grafička zbirka i Fototeka ušli su u sastav Povijesnog odjela, dok je Arheološki podijeljen na tri pododjela: pretpovijesni, antički i srednji vijek.

SREĐIVANJE PROSTORA

Pregledom svih prostora koje Muzej koristi, uočeni su brojni nedostaci i izrađeno je posebno izvješće, te plan djelovanja.

Jasno je bilo da se bez ozbiljnih građevinskih zahvata ne mogu otkloniti osnovni uzroci lošeg stanja, ali je cilj bio uređenje i čišćenje prostora, odnosno preraspodjela i optimalno korištenje postojećih prostora.

Tako su očišćeni podrumski prostori, presložen materijal, a predmeti sklonjeni u vrijeme granatiranja vraćeni su u depoe. Pomoćne prostorije i ostave su očišćene, a neke su dobile posebnu namjenu (depo za Fototeku, radni depo za Arheološki odjel). Očišćeno je drugo veliko dvorište (zgrada br. 5), a iznad otvorenog Lapidarija rimskih spomenika razapeta posebna mreža protiv golubova.

Prostori bivšeg Franjevačkog samostana su očišćeni i izvršena je preraspodjela na depoe i pomoćne prostorije.

Drugi prostor koji je Muzej dobio na korištenje, tzv. Bastion VIII (Trg V. Lisinskog b.b.) također je očišćen, a velika privremena čuvaonica je preseljena u Franjevački samostan uz pomoć Hrvatske vojske (namještaj, etnografska građa, slike i dru.). Depoi su očišćeni, a predmeti uredno složeni, odnosno predani u pripadajuće odjele. Djelomično su zaštićeni prekrivkama - (namještaj, tehnički, prirodoslovni i etnografski materijal). Novoformirani odjeli su koncentrirali građu iz drugih odjela u svoje čuvaonice u bivšem Franjevačkom samostanu.

Uređena je i zaštićena posebno vrijedna Zbirka zastava, a redovita arhiva Muzeja nastala od 1950. godine, predana je Povijesnom odjelu, dok je kod preostalih izvršeno odabiranje i izlučivanje, odnosno sređivanje.

Iz neuvjetnih garaža u sklopu tzv. Bastiona VIII preseljena je sva vrijednija građa i odložena u čuvaonice.

Vrijedni primjerci rimskih kamenih spomenika izvađenih iz Drave na lokaciji Rimskog mosta prenešeni su u Lapidarij rimskih spomenika iz dvorišta Bastiona VIII, gdje su ležali desetak godina.

Posebno je važno napomenuti kako je prilikom sređivanja prostora i zbirki "pronađen" niz vrijednih muzealija, koje su tijekom desetljeća "nestale" ili nije uočena njihova vrijednost. Dio njih je zbog neprimjerenih uvjeta teško oštećen upravo u Muzeju.

Posebno treba istaći neke :

- Dosad nepoznato ulje na platnu J. F. Mückea iz 1858. (Mrtva priroda), koja će uskoro biti izložena kao unikum u opisu majstora na velikoj izložbi u Zagrebu

"Bidermajer u Hrvatskoj"!

- Uvez katastarskih planova Vukovarskog vlastelinstva iz 1733. godine s Kartom Slavonije i Srijema iz 1737. godine (J.Gadea)

Veliki atlas Vukovarskog vlastelinstva iz 1737. s velikom Gadeinom kartom Slavonije i Srijema i 35 katastarskih karata.

- Poznati originalni "spisi" Ivana pl. Adamovića Čepinskog o upravljanju vlastelinstvom iz 1774., pronađeni u sanduku za voće, ispod starih knjiga i novina u pismohrani Muzeja.

- Deset velikih ulja na platnu poznatog osječkog slikara Antuna Arona s kraja XIX. stoljeća, za koje je utvrđeno da su ranije ukrašavale svečanu dvoranu zgrade današnjeg HNK u Osijeku. Na sreću, prilikom obnove zgrade HNK nakon požara uslijed granatiranja, restaurirane su i ove slike i danas predstavljaju posebnu vrijednost ovog prostora.

Niz predmeta je odlagan po ladicama i ormari- ma bez ikakvih oznaka o porijeklu, dok je dio izuzetno vrijednih komada neadekvatno vrednovan

ostajao u zapečku. Tu treba posebno istaći pleterni kameni ulomak iz okolice Belog Manastira iz XI. st., nekoliko fotografija u prirodnoj veličini iz 1771. godine, veliki grb s dvorca obitelji Pejačević u Našicama i dr.

REDOVITA DJELATNOST

Ovakvo stanje zahtjevalo je pojačani rad na reviziji zbirki i upisivanju u Knjigu ulaska i inventarne knjige velikog broja neevidentiranih predmeta.

Započeto je i sustavno fotografiranje predmeta, odnosno zbirki.

Suradnja s ustanovama kulture i obrazovnim ustanovama je značajna, a broj istraživača i strana-ka raste .

Obavljen je pregled evakuirane građe u Zagrebu i Varaždinu, koja je odložena u vrlo dobrim uvjetima i nema većih tragova oštećenja.

IZLOŽBE

Poslije gotovo "likovnog programa" Muzeja u proteklih nekoliko godina postavljene su tri "muzejske" izložbe :

1. " Prva državna telefonska mreža u Hrvatskoj - Osijek 1894." (postavljena u suradnj s HPT-Osijek)
2. " Papirnate novčanice u Hrvatskoj do 1945. god." (postavljena povodom puštanja u opticaj novih kuna !)
3. "Secesijski duh u arhitekturi i životu Osijeka " (tiskan solidan katalog u boji !)

Iako su programska sredstva minimalna, ipak su izrađeni i katalozi, od kojih je posebno kvalitetan o secesiji.

Povodom Svjetskog dana muzeja, 18. svibnja, postavljena je prigodna izložba plakata izdanih povodom ovog dana.

ARHEOLOŠKA ISTRAŽIVANJA

Pored redovitih nadzornih istraživanja prilikom iskopa i gradnji na arheološki zaštićenim područjima, ove godine je Muzej konačno proveo i jedno planirano iskopavanje na nedavno otkrivenom pretpovijesnom lokalitetu Retfala u Osijeku, koje je dalo izuzetne rezultate.

IZDAVAČKA DJELATNOST

Ponovno je započeta priprema za tisak Osječkog zbornika br. 21, koji je trebao izaći iz tiska još 1990. godine.

Konačno je otisnut i izuzetno kvalitetan katalog izložbe, postavljene još 1993. godine, pod naslovom "Medalje i plakete Muzeja Slavonije od XV. - XX. stoljeća", kojim je prezentiran dio bogate zbirke Muzeja Slavonije.

OPREMA

Stanje opreme, djelomično već opisano, uvelike je ometalo normalno funkcioniranje cjelokupnog sustava Muzeja i dovodilo je u opasnost muzejski fondus od oštećivanja i uništavanja.

I pored pomanjkanja namjenskih sredstava za opremu pristupilo se kontinuiranom kupovanju oprema, te je tako od 10. svibnja 1994. nabavljena slijedeća vrjednija oprema:

1. Novi fotokopirni aparat " Canon "
2. Nova telefonska centrala s deset aparata " Panasonic "
3. Veliki elektronski pisajući stroj AEG Olimpia
4. Novi fotoaparat "Minolta" s dodatnom opremom
5. Nove metalne police za Knjižnicu , Hemeroteku i Povijesni odjel Fototeka (30 dužnih metara)
6. Laki regali za depo (cca 25 dužnih metara)
7. Metalni sigurnosni ormar za čuvanje posebno vrijednih dokumenata
8. Metalni ormar - ladičar s 10 ladica

ZNANSTVENI SKUPOVI, STRUČNA PUTOVANJA

Stručni djelatnici Muzeja učestvovali su kao referenti na značajnom Svjetskom kongresu ranokršćanske arheologije u Splitu i Poreču.

Dvije nove djelatnice posjetile su u Münchenu niz muzeja radi upoznavanja s radom tehničkih i prirodoslovnih muzeja u Njemačkoj, te sajam minerala i okamina , gdje je kupljeno i nekoliko predmeta.

SURADNJA S DRUGIM USTANOVAMA I MUZEJIMA

Muzej Slavonije učestvovao je u dva vrlo značajna projekta izložbe u Zagrebu . Prvi je velika izložba u Muzeju za umjetnost i obrt pod naslovom:

"Fotografija u Hrvatskoj 1848.- 1951.", a drugi je "Rano kršćanstvo u kontinentalnoj Hrvatskoj " u

organizaciji Arheološkog muzeja u Zagrebu.

Kako bi novi odjeli započeli s radom, uspostavljena je suradnja s Pedagoškim fakultetom u Osijeku, Geološkim institutom u Zagrebu.

Zajednicom tehničke kulture Županije osječko-baranjske i nizom drugih ustanova i pojedinaca.

U Muzeju je održan i seminar o preventivnoj zaštiti u muzejima, a predavači su bili stručnjaci Škotskog muzejskog savjeta, Muzejskog dokumentacijskog centra iz Zagreba i Republičkog zavoda za zaštitu spomenika.

Stručnjaci Muzejskog dokumentacijskog centra su obavili i inspekcijsko - savjetnodavni pregleda prostora i muzealija radi pokretanja inicijative za poboljšanje stanja u muzejskim ustanovama Hrvatske.

RESTAURACIJA

O stanju čuvaonica i zbirki već je u uvodnom dijelu dosta rečeno, a spomenuti su i neki vrijedni predmeti koji su "pronađeni" i predani drugim ustanovama radi restauracije.

Posebno treba istaći sliku J. F. Mückea iz 1858. godine, koja je predana na restauraciju, dok je za još neke zatražen novac.

Uz Mückeovu "Mrtvu prirodu" poslan je i "Portret dame", nepoznatog autora (Mücke - ?) na restauraciju.

ODRŽAVANJE OBJEKTA

Stanje objekta je već ranije opisano, ali je posebno potrebno istaći loše stanje krovnih konstrukcija, drvenarije i instalacija.

Konačno su popravljeni veliki lučni prozori iznad Lapidarija rimskih spomenika, koji su stradali prilikom rušenja mosta na Dravi. Popravljen je i limarija (oluci), a započeto je i sustavno ličenje javnih prostorija u Muzeju, koje su uslijed ratnih razaranja i stalnog prokišnjavanja bile oštećene.

Kupljen je i dio neophodnog alata, staze i etisoni i dr.

Ministarstvo kulture je doznačilo 185 000 kuna za obnovu objekta krajem 1994. godine!

U 1994. godini Muzej je posjetilo 2500 posjetitelja.

Za otkupe je utrošeno oko 5000 kuna i to uglavnom vlastitih sredstava, jer se za ovu svrhu ne doznačavaju posebna sredstava (nalaz srebrnog novca u Vladislavcima - u tjeku procjena).

Broj uruđenih spisa narastao je na 635, što je gotovo dvostruko u odnosu na prethodnu godinu i svojevrsan je pokazatelj pojačane djelatnosti

Muzeja.

U stalni radni odnos primljena su dva djelatnika s VSS, dok su u pripravnčki radni odnos primljena tri djelatnika, jedan s VSS i dva sa SSS.

Svi djelatnici su razvrstani u platne razrede.

Intenzivni su pokušaji da se bivšem domaru pronađe odgovarajuće stambeno rješenje, kako bi Muzej mogao koristiti gotovo 80 m² najkvalitetnijeg prostora.

Posebna pažnja obraćena je medijima. Pored niza članaka u dnevnom tisku, televizijske i radio postaje objavile su desetak priloga o Muzeju.

Uslijed stanja "ni rata ni mira" izrađeni su popisi građe za evakuaciju i pribavljeni su sanduci, dok je za potrebe protupožarne zaštite kupljeno nekoliko protupožarnih aparata.

1995. GODINA

Muzej Slavonije i dalje djeluje u posebnim uvjetima. Ne vraća se evakuirani materijal, a zbog stalno napete situacije i operacija Bljesak i Oluja priprema se veća količina muzealija za evakuaciju. Grad je ponovno doživio teška razaranja, a štete na zgradama Muzeja su opet velike, ali na sreću ne takve prirode da bi ozbiljnije ugrozile rad ustanove.

Muzealije nisu pretrpjele štete, a krovovi su hitno sanirani, dok su prozori postupno zamjenjivani. Posebno velika šteta nastala je zbog nekoliko stotina kilograma eksploziva na rijeci Dravi u blizini Tvrđe. Građa pripremljena za evakuaciju sklonjena je u podrume i sigurne prostore, ali ipak nije došlo do dislociranja.

Nastavljen je redoviti rad na sređivanju zbirki i depoa, uz pojačano upisivanje u evidencije.

Predmeti se čiste i zaštićuju plahnama i valovitim kartonom.

Izvršeno je i trovanje nametnika u etnografskom materijalu.

Pored održavanja i čišćenja depoa, nekoliko pomoćnih prostorija i zapuštenih depoa uređeno je za kancelarije i depoe s primjerenom opremom. Radi se o čuvaonici za umjetničke slike s predprostorom, kao radnom čuvaonicom, odnosno o dvije prostorije - radne čuvaonice Arheološkog odjela.

Evakuirani materijal je u više navrata pregledan, djelomično je izdvojen radi čišćenja i zaštite, a djelomično radi izlaganja.

Najveći dio programa je realiziran ili je u tijeku njegova realizacija. Posebno treba naglasiti da je Ministarstvo gotovo u cijelosti podržalo predloženi program, a Županija osječko - baranjska je, pored programskih, povremeno podržala i posebne pojedinačne zahtjeve. Gradsko poglavarstvo je samo djelomično podržalo programske aktivnosti Muzeja, što je bio i jedan od glavnih problema u 1994. godini.

Dio projekata i nabavku opreme sufinancirao je i sam Muzej iz vlastitih sredstava.

Najveći problem je svakako održavanje zgrada Muzeja i nabavka opreme. Dok se ne riješi vlasnički odnos, odnosno dok grad ne počne obnavljati objekte u njegovom vlasništvu, biti će gotovo nemoguće organizirati kvalitetan rad Muzeja.

O stanju i problemima Muzeja Slavonije sačinjeno je i nekoliko stručnih izvješća od strane Muzejskog dokumentacijskog centra u Zagrebu.

Djelatnici Muzeja su učestvovali u različitim tijelima i komisijama pri Gradskom poglavarstvu i Županiji, a mediji su redovito pratili rad Muzeja.

Stručni djelatnici posjetili su i Prvi sajam muzeja i muzejske opreme u Münchenu (MUTEC), gdje su prikupili dragocjena iskustva o suvremenim zbivanjima i opremi u muzejima. Također su pojedini djelatnici posjećivali i specijalizirane sajmove (Tatabaya - sajam minerala i okamina).

Dio stručnih djelatnika objavljivalo je svoje radove u domaćoj i stranoj literaturi.

Nekoliko stranih delegacija i veleposlanika posjetili su Muzej (veleposlanici Indije i Švicarske), a istraživači i znanstvenici iz zemlje i inozemstva istraživali su u Muzeju.

Dva stručna djelatnika s VSS primljena su u stalni radni odnos, a napokon su u stalni radni odnos primljena i dva muzejska tehničara.

Dvije djelatnice dobile su zvanje višeg kustosa.

Odjel Hemeroteke preseljen je iz centralnih zgrada na Trgu sv. Trojstva u za to posebno adaptiran i opremljen prostor na Trgu Vatroslava Lisinskog (VIII. bastion). Zbirka reljefa i skulptura formirana je u sklopu Povijesnog odjela i preseljen u zasebni depo.

Izrađen je i novi vizualni identitet Muzeja (s novim znakom - kuna sa slavonskog banovca), kao i Osječkog zbornika.

Većina stručnih djelatnika završila je tečajeve za rad s računalom i u tjeku je potraga za kvalitetnim programom za evidentiranje muzejskih zbirki.

U 1994. i 1995. godini pribavljeno je oko 1600 primjeraka raznih tiskovina u Knjižnicu i Hemeroteku, od čega je 575 monografskih publikacija, odnosno knjiga, 825 časopisa, a tu su i novine, plakati, kalendari i slično.

Broj posjetitelja porastao je na oko 6000, što je zasigurno odraz kvalitetnog izložbenog programa, koji je svojim temama uvelike bio prilagođen suvremenim interesima građanstva, a naročito školama i fakultetima.

IZLOŽBENA DJELATNOST

Vlastite izložbe:

1. "OSIJEK NA STARIM ZEMLJOPISNIM KARTAMA" Ova izložba realizirana je iz vlastitog fundusa, a izrađen je i vrlo kvalitetan katalog u boji.
2. "Dr. KAMILO FIRINGER : ŽIVOT I DJELO". Uz ovu izložbu o poznatom osječkom djelatniku u kulturi organiziran je i stručni skup. Planira se tiskanje Zbornika radova o Kamilu Firingeru. Uz ovu izložbu u predprostorima je postavljeno i nekoliko manjih prigodnih posveta: Fotografije raznih osječkih spomenika poznatog osječkog fotografa Marina Topića; Novi vizualni identitet Muzeja Slavonije i Osječkog zbornika; Dvije nedavno restaurirane slike.
3. "STARI PISAČI STROJEVI". Izložba je imala promotivni karakter - prikazati rad novoosnovanog Tehničkog odjela, a tiskan je i kvalitetan katalog.
4. "BESKRALJEŽNJACI NEOGANA SJEVERNE HRVATSKE". I ova izložba je promovirala rad novoosnovanog Prirodoslovnog odjela i rezultat je sređivanja i obrade uglavnom neobrađenog dijela zbirke Muzeja. Tiskan je i kvalitetan katalog, a posebno treba naglasiti suradnju s Našičkom cementarom i njihovo sponzorstvo, te pomoć Geološkog instituta u Zagrebu (mr. sc. Božo Prtoljan).
5. "UMJETNOST PRETPOVIJESTI ISTOČNE SLAVONIJE I BARANJE". Izložba s posebno atraktivnim postavom i rasvjetom, te kvalitetnim katalogom.

U Muzeju Slavonije gostovale su slijedeće izložbe:

1. "OD NEPOBJEDIVOG SUNCA DO SUNCA PRAVDE - RANO KRŠĆANSTVO U KONTINENTALNOJ HRVATSKOJ". Ova izložba Arheološkog muzeja u Zagrebu pobudila je veliko zanimanje javnosti, a svojim originalnim postavom i izborom materijala (teme), zaslužila je najviše ocjene u stručnim krugovima. Značajan dio materijala je i iz Muzeja Slavonije, a pored vrijednog kataloga Muzej Slavonije, je izradio vlastiti plakat i razglednice. Posjet je bio izvanredan (oko 3500 posjetitelja), te su razumljivi i financijski efekti koji su pokrili dodatna ulaganja.
2. "IDOLI". Izložba je svojim originalnim i modernim postavom pokazala kako se u svijetu prezentira arheološki materijal i oduševila je brojne posjetitelje.

Muzej Slavonije je svojim materijalom učestvovao na slijedećim izložbama:

1. "ODJEĆA I NAKIT HRVATSKIH ŽENA 30-tih GODINA 20 STOLJEĆA"
2. "RIMSKO STAKLO S PODRUČJA HRVATSKE". Izložba koja će u organizaciji Arheološkog muzeja u Zadru gostovati u Italiji.

Muzej Slavonije u gostima:

1. "MEDALJE I PLAKETE MUZEJA SLAVONIJE OD XV.DO XX. STOLJEĆA"

Ova izuzetno kvalitetna i značajna izložba postavljena je u Muzeju Mimara i svojim vrijednim katalogom svjedoči o jednoj od najznačajnijih zbirki medalja i plaketa u Hrvatskoj i Srednjoj Europi.

Pored navedenih izložbi Muzej je postavio i nekoliko prigodnih postava u Domu Hrvatske vojske, odnosno u stalnom izložbenom prostoru - izlogu Slavonske banke u Osijeku.

ARHEOLOŠKA ISKOPAVANJA

Arheološka iskopavanja planirana su na području rimske Murse i izvršena su u dvije faze. Prva je inicirana nalazom dva rimska groba (dječji sarkofag-prazan i oštećen grob, ali s prilogom), dok je druga, ranije planirana, realizirana kroz nekoliko manjih sondi na području tzv. Istočne nekropole.

RESTAURACIJA PREDMETA

O stanju zbirki već je ranije napisano, ali prije svega treba naglasiti da bez sustavnog i kontinuiranog restauriranja nije moguće sačuvati i izlagati predmete. Za svaki predmet potrebno je napraviti poseban zahtjev, a često se čeka i nekoliko godina

do restauracije. Skoro otvaranje restauratorske radionice u osječkoj Tvrdi će nadamo se značajno izmijeniti ovakvu lošu situaciju.

Restaurirani su slijedeći predmeti:

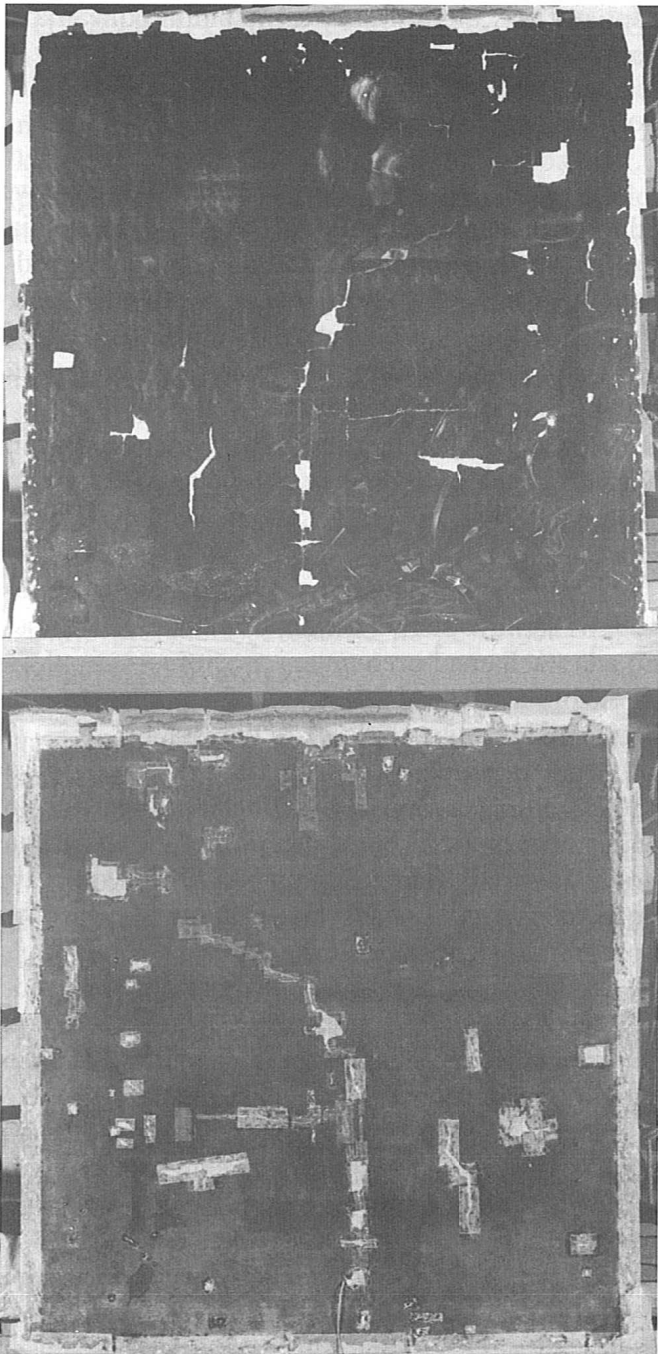
1. Umjetnička slika nepoznatog autora, ulje na platnu, prva polovica XVIII. stoljeća, format 150 x 150 cm (cca).
Ova slika izuzetne umjetničke kvalitete i povijesnog značaja pronađena je u katastrofalno lošem stanju, mogli bismo reći "napuštena i zaboravljena", jer je izgledalo da joj nema spasa. Zahvaljujući Osječko - baranjskoj županiji i Hrvatskom narodnom kazalištu omogućena je kvalitetna restauracija. Predstavlja barokni rad tamnih tonova s prikazom oružja i oklopa, odnosno različitih vrijednosti, te je moguće da potječe iz dvorca Eltz u Vukovaru.

DVIJE UMJETNIČKE SLIKE IZ XIX. STOLJEĆA.

Radi se o vrlo kvalitetnim umjetničkim radovima, od kojih je jedna djelo poznatog slikara J. F. Mückea iz 1858. godine i predstavlja unikum u njegovom opusu (Mrtva priroda, ulje na platnu). Druga je građanski Portret gospođe, vjerojatno plemićkog podrijetla, također vrlo kvalitetno slikan, ali bez potpisa.

Rad J.F.Mückea je do sada bio apsolutno nepoznat i gotovo je propao. Na sreću, vrlo je uspješna restauracija i obje su slike prezentirane za Svjetski dan muzeja. Restauraciju su omogućili Gradsko poglavarstvo i Županija.

3. Na restauraciju je predano deset izuzetno vrijednih katastarskih planova Osijeka i okolice iz druge polovice XVIII. stoljeća i prve polovice XIX. stoljeća. Ove do sada javnosti nepoznate, planove restaurirat će Hrvatski državni arhiv, jer su zbog neadekvatnog odlaganja i nebrige pretrpjeli ogromna oštećenja.
4. Kip sv. Florijana iz 1771. godine
Ovaj rijetka i umjetnički vrlo vrijedna skulptura nekada je stajala na javnoj površini u osječkom Donjem gradu. Nakon deponiranja u Muzej zapuštena je i tek je na inicijativu Muzeja dogovoreno je da se uz financijsku potporu Županije restaurira i vrati na primjerenu lokaciju ispred Vatrogasnog doma. Restauraciju izvodi akademski kipar Marijan Sušac.
5. Započeto je ponovno uvezivanje novina.

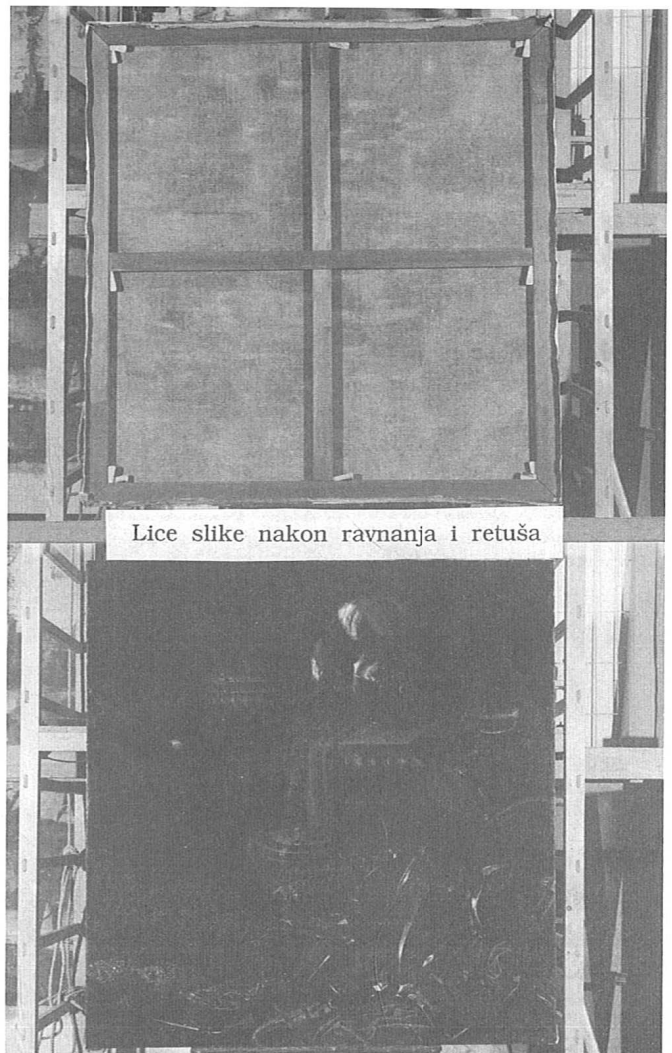
Sl. 2. Stare slike prije restauracije

IZDAVAČKA DJELATNOST

Napokon je izašao Osječki zbornik broj 21! Pripreme su započete još 1990. godine, ali ih je prekinuo rat.

U suradnji sa Slavonskom bankom tiskan je poseban kalendar posvećen 800 - toj obljetnici prvog spomena imena grada Osijeka i gotovo u cijelosti predstavlja materijal iz Muzeja Slavonije.

Pored promidžbenih efekata Muzej Slavonije je zauzvrat dobio novac za restauraciju jedne cehovske zastave u vrijednosti od 20 000 kuna.

Sl. 3. Slika nakon restauracije

OTKUP I DONACIJE

Iako bez stalnih izvora za redovite otkupe, Muzej je uz pomoć Ministarstva kulture, Osječko - baranjske županije i vlastitim sredstvima otkupio nekoliko vrijednih predmeta i cjelina.

Stari dobri običaj donacija Muzeja nije zamro i ističemo samo nekoliko najvrjednijih:

1. Manja zbirka figura iz murano - stakla
2. Zbirka okamina
3. Jedan od prvih računala na području bivše Jugoslavije (zauzima prostor manje sobe i dar je Zajednice tehničke kulture Županije osječko - baranjske)
4. Veći broj etnografskih predmeta iz Slavonije i Baranje

Sl. 4. - Kip sv. Florijana prije restauracije

OPREMA

Veći dio opreme Muzej je nabavio iz vlastitih sredstava, a manji namjenskim sredstvima.

Posebno treba istaknuti: 4 računala s dodatnom opremom, dio fotoopreme, dva mala ormara - ladičara i cca 200 dužnih metara metalnih policama

Kupljen je i novi uredski namještaj za tajništvo, te hladnjak za potrebe djelatnika. Osobito je važno instaliranje protuprovalnog sustava u objektima br. 5 i br. 6 na Trgu sv. Trojstva.

Uveden je i automatski nadzor ulaska i izlaska iz ustanove putem kamere i monitora, odnosno interfona, što uvelike olakšava rad sa strankama.

ADAPTACIJA PROSTORA I INVESTICIJSKO ODRŽAVANJA

Veći dio je već spomenut u uvodnom dijelu, te ovdje treba spomenuti obnovu dijela velikih vrata i prozora u prizemlju objekta br. 5 te ponovno otvaranje i uređenje stubišta u istom objektu.

U VIII. bastionu uređena je Hemeroteka i opremljena metalnim policama, a dio podrumskih

depoa je očišćen i opremljen metalnim policama u objektu br. 6.

1996. GODINA

Niti u 1996. godini nije vraćen stalni postav, odnosno evakuirani materijal, te Muzej nastavlja djelovati u izvanrednim uvjetima (iako je Naredbom Ministarstva kulture naložen povrat građe, ipak se od tog odustalo zbog specifičnosti situacije!). Evakuirani materijal se ipak dosta koristi za izložbe ili istraživanja.

Izložbe su i dalje osnovni način prezentacije zbirki, a u 1996. godini teme su uglavnom vezane za proslavu 800-te obljetnice prvog spomena imena grada Osijeka.

U obnovu objekata se ulaže apsolutno nedovoljno i zapravo se radi o manjim zahvatima, odnosno adaptacijama i prenamjeni prostora.

Za opremu, kao i za restauraciju, otkup, stručnu literaturu, izdvaja se vrlo malo ili ništa.

Grad je podržao program za 1996. godinu sa 180.000 kuna, a Županija s 100.000 kuna, dok je Ministarstvo kulture od traženih 574.400 kuna podržalo predloženi program s 390.000 kuna uz poseban dodatak za nabavku kompjutorske opreme i programa u iznosu od 78.000 kuna!

Sve je jasnije da do sveobuhvatne obnove i modernizacije Muzeja za sada nema ništa i to sve dok se ne riješi pitanje vlasništva nad objektima i obveze održavanja kroz novi Zakon o Muzejima.

Pitanje stana domara i pored niza obećanja još uvijek nije riješeno i ovaj problem ozbiljno ugrožava sigurnost objekta i normalno funkcioniranje Muzeja.

Postoje i ideje o preseljenju Muzeja u zatvoreni blok tzv. VIII bastiona i okolnih objekata, ali je sve još na nivou prijedloga. Muzejski dokumentacijski centar u Zagrebu i Muzej Slavonije su izradili studiju o razvoju i ciljevima Muzeja Slavonije.

Muzej je u 1996. uglavnom realizirao ili je započeo realizaciju gotovo cijelog planiranog programa. Jedan od problema su i prekasne informacije o podržavanju programa, te se kasni i u realizaciji.

Ukupan broj posjetitelja u Muzeju u 1996. godini je cca 7000.

REDOVITA MUZEJSKA DJELATNOST

U 1996. godini u Muzeju je djelovalo 22 djelatnika, od kojih tri viša kustosa i 8 kustosa, 2 muzejska tehničara, 1 viši preparator i 1 preparator, 1 pomoćni preparator, domar, 2 spremačice, tajnica, šefica računovodstva i ravnatelj.

Jedna djelatnica priprema obranu doktorske disertacije, a jedna magistarskog rada, dok je nekoliko kustosa upisalo poslijediplomske studije, te će na taj način muzej postati i značajni istraživački i znanstveni centar.

Zbog zabrane upošljavanja novih djelatnika osjeća se i dalje kronični nedostatak muzejskih tehničara i kustosa, naročito u Knjižnici i Arheološkom odjelu.

Redovita djelatnost održavanja čuvaonica i zaštite predmeta se obavlja uz povremena prese-ljenja i spremanjem prostora.

Nastavljeno je fotografiranje predmeta i upisivanje u evidencije. Razmjena stručne literature je redovita i bogata, posebno nakon tiskanja Osječkog zbornika br. 21 i nekoliko vrlo kvalitetnih izložbenih kataloga i zapravo predstavlja temelj nabavke suvremene stručne literature. Ovo posebno vrijedi za novoformirane Prirodoslovni i Tehnički odjel.

Suradnja sa školama i fakultetima je sve intenzivnija, a povećava se i broj istraživača i korisnika muzejske Knjižnice.

Stručni djelatnici Muzeja učestvovali su u realizaciji nekoliko značajnih izdavački projekata (Povijest Osijeka, I - II), a objavili su i niz priloga u stručnoj periodici.

ADAPTACIJA I OBNOVA PROSTORA

Iz sredstava koje je doznačilo Ministarstvo kulture izvršeni su slijedeći značajni radovi:

1. Popločano je 160 m² dvorišta zgrade br. 5
2. Završena je adaptacija cca 120 m² podrumskog prostora za Arheološki depo u zgradi br. 5
3. Završeno je uređenje dijela drvenarije u zgradi br. 5 (novi prozori i vrata)
4. Uređen je veći depo za odlaganje pomoćnog materijala za izložbe.
5. Nekoliko prostorija oličeno je za potrebe izložbi, a u velik dio prostorija starog postava na katu uvedena je halogena rasvjeta.

Gradsko poglavarstvo u potpunosti je obnovilo Lapidarij rimskih spomenika, a uložena sredstva se kreću oko 200 000 kuna.

Planira se i uvođenje halogene rasvjete kako bi

ovaj prostor u toplijem dijelu godine poslužio kao otvoreni prostor za koncerte, predavanja promocije i predstave.

OPREMA

I ove godine intencija Muzeja je nabavka suvremene opreme.

Dio opreme kupljen je iz vlastitih sredstava.

Izdvajam važniju opremu:

1. Novo kombi - vozilo (polovicu sredstava osigurali su Županija i Grad, drugu polovicu otplaćuje Muzej iz vlastitih sredstava !)
2. Kompletna suvremena kuhinja s hladnjakom i štednjakom (kupljen uglavnom iz sredstava dobijenih od osiguravajućeg društva za štetu nastalu prilikom požara u kuhinji !)
3. Stolice za Knjižnicu i dva radna stola sa stolicama
4. Halogena rasvjeta u dijelu postava
5. Stroj za pranje kamena i većih nečistoća
6. Mobilni telefon i sono-uređaj za domara
7. Grijalice, stolne lampe, različiti alati i manji strojevi
8. Ministarstvo kulture izdvojilo je 78.000 kuna za suvremenu kompjutorsku opremu i program za evidenciju muzejske građe

RESTAURACIJA

Dio restauracija obavljen je za potrebe izložbe, a dio je rezultat sponzorskih ugovora. Dva spomenika su restaurirana u sklopu nastojanja Muzeja da se vrate na izvornu lokaciju.

Restaurirani su :

1. Zastava pekarskog ceha, XVIII.-XIX. stoljeće. U cijelosti financirala Slavenska banka Osijeka (20.000 kuna !).
2. Deset katastarskih planova Osijeka i okolice iz druge polovice VIII. stoljeća i jedna karta Iločkog vlastelinstva iz prve polovice XIX. stoljeća . U cijelosti financiralo Gradsko poglavarstvo.
3. Kip sv. Florijana iz 1771. godine. U cijelosti financirala Županija.
4. Grb obitelji Pejačević s dvorca u Našicama. Financira Grad Našice u suradnji s Muzejom u Našicama.

OTKUPI

U 1996. godini Ministarstvo kulture osiguralo je sredstva za nekoliko vrlo značajnih otkupa. Manje otkupe i dalje financira Muzej iz svojih sredstava.

Otkupljeni su :

1. Tri mramorna medaljona iz XVII. i XVIII. stoljeća, koji su najvjerojatnije vezani za dvorac Odescalchia u Iloku i predstavljaju izuzetne umjetničke radove.

Na jednom se pouzdano nalazi portret pape Inocenta XI Odescalchia (1676. 1689. godine), iz kararskog mramora. Drugi medaljon je iz 1799. godine i potpisan je autor Pisani di Carrara, značajni talijanski kipar. Predstavlja portret mladića u vojničkoj uniformi (?).

Treći medaljon je u obliku maskerona s prikazom glave mitskog bića u dubokom reljefu. Sva tri medaljona bit će svečano predana Iločkom muzeju prilikom njihovog povratka u Ilok !

Otkup je omogućilo Ministarstvo kulture, a medaljoni su pronađeni kod jednog osječkog antikvara.

2. "Aljina" iz graničarskog dijela Slavonije.
3. Nekoliko etnografskih predmeta iz Gorjana
4. Srebrna atenska tetradrahma
5. Stari tiskarski stroj.
6. Manji otkupi : knjige, fotosi, radio-aparat, pisaići strojevi i niz pojedinačnih predmeta (medalje, plakati i sl.).

SURADNJA S INOZEMSTVOM

Pored kontakata pismenim putem u svezi nabavke stručne literature, odnosno prepiske vezane za pomoć pri obradi predmeta (Japan, Italija, Mađarska) Muzej Slavonije nije dobio niti jedan konkretan poziv za suradnju s inozemnim srodnim ustanovama, iako je redovito ispunjavao obrasce i upitnike.

Nakon rata ponovno su uspostavljeni kontakti s kolegama u Muzeju Janus Panonius u Pečuhu, a istovremeno su tri stručna djelatnika Muzeja Slavonije boravila dva dana u Pečuhu radi istraživanja.

IZLOŽBE

U Izvješću za 1996. godinu izložbena djelatnost je stavljena iza redovite djelatnosti, odnosno obnove prostora, nabavke opreme, restauracije i otkupa, jer su u prijedlogu programa za 1996. upra-

vo ovako i poslagani prioriteta djelatnosti Muzeja. Ipak je izložbena djelatnost Muzeja i za ovu godinu planirana u značajnom obimu i sa znatnim sredstvima, jer stalnog postava još uvijek nema.

Vlastite izložbe:

1. "Planovi i vedute Osijeka"

Ova izložba je planirana kao stožerni projekt Muzeja u proslavi 800-te obljetnice spomena imena grada Osijeka i pripremljena je u suradnji s nizom ustanova u zemlji i inozemstvu. Prikupljen je gotovo sav relevantni materijal i tiskan je opširan i kvalitetan katalog u boji.

2. "Iz etnografske baštine Šokaca Srijema i Bačke"

Iako izvan plana, ova vrijedna i znakovita izložba postavljena je u suradnji s Udrugom Gibarčana i Kukujevcana, prognanika i izbjeglica iz Srijema, a prezentiran je i nedavno otkupljen materijal iz sela Bođani u Bačkoj.

Izložba je otvorena za Svjetski dan muzeja. Tiskan je i katalog.

3. "Fotografija u Hrvatskoj 1848.-1951. i osječka fotografija "

Prvi segment ove opsežne izložbe nastao je redukcijom, odnosno izborom materijala iz velike izložbe postavljene u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu, dok je drugi dio samostalni projekt Muzeja Slavonije za koji je izrađen solidan katalog.

4. "Novac Dubrovačke Republike"

Ova izložba može poslužiti kao primjer suradnje s potencijalnim sponzorima, jer je nastala na zahtjev Gradske banke Osijek i postavljena je u prostorijama ispostave u Zagrebu uz prigodni manji katalog-deplijan.

Postavljena je za Međunarodni dan štednje, a za uzvrat Gradska banka Osijeka sufinancirala je izložbu " Kelti i Rimljani " s 10 000 kuna !

5. Priprema za veliku izložbu "Kelti i Rimljani na području Osijeka" su privedene kraju, ali je otvorenje ostavljeno za mjesec sječanj 1997. godine

U Muzeju Slavonije su gostovale slijedeće izložbe:

1. " Od pletera Dalmacije do fresaka Istre "

Ova edukativna izložba Gliptoteke HAZU iz Zagreba vrlo je dobro primljena i posjet je bio izuzetan (škole !) . Ponovno je dotiskan postojeći katalog.

2. "Odjeća i nakit hrvatskih žena do 30-tih godina XX. stoljeća "

Izložba je postavljena u organizaciji Muzeja

starog sela iz Kumrovca, a u sklopu koje je značajno zastupljen i materijal Etnografskog odjela Muzeja Slavonije.

3. "Pročelja zgrada grada Osijeka"
Izložbu je postavio Povijesni arhiv u Osijeku.
4. " Stare karte Vukovarskog vlastelinstva "
U okviru Dana Vukovara u Osijeku postavljena je ova izložba u suradnji s Povijesnim arhivom u Osijeku.
5. "Rimsko staklo Argyruntuma"
Arheološki muzej Zadar postavio je ovu izuzetno zanimljivu izložbu i u prostorima Muzeja Slavonije nakon niza gostovanja u inozemstvu i po gotovo cijeloj Hrvatskoj. Dogovorena je uzvratna izložba u Zadru, te je na ovaj način započela i jedna čvršća suradnja.
6. "Izložba radova mladih povjesničara"
Muzej pokušava pored redovitih i planiranih izložbi, koje svojim sadržajem prate nastavne programe, pružiti i pomoć školama u realizaciji tih programa, te je tako i organizirao ovu izložbu i nastup povijesnih grupa Županije osječko-baranjske u Muzeju.

Muzej Slavonije je svojim materijalom učestvovao u slijedećim projektima i izložbama:

1. "Znanost u Hrvata". Muzej učestvovao s jednom raritetnom knjigom.
2. "Tambura - tradicijsko glazbalo". Izložba Gradskog muzeja Vinkovci
3. "Osječko izdavaštvo 1742.-1996. godina". Izložbu realizirala Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek sa značajnim udjelom starije građe iz Knjižnice Muzeja Slavonije.

U prostorijama Muzeja Slavonije održan je dio glavne proslave 800-te obljetnice prvog spomena imena grada Osijeka, odnosno predstava u Lapidariju rimskih spomenika (Muzej otvoren do ponoći!).

POSEBNA AKTIVNOST

Djelatnici Muzeja u suradnji s Državnom upravom za zaštitu kulturne i prirodne baštine obavljaju redovito nadzor prilikom građevinskih radova na zaštićenim arheološkim lokalitetima (jedan od izvora sredstava za Muzej!).

Pored promocije svoje djelatnosti Muzej prodajom suvenira i svojih izdanja ostvaruje i manje prihode. Izrađeno je i nekoliko odljevaka rimske kamene plastike kao luksuzni suvenir, a posebno su tiskane i različite vrećice sa znakom Muzeja.

Pored redovitih emisija i tekstova u medijima, snimaju se i posebne edukativne emisije za televiziju, a stručni osvrt u tjednim novinama i časopisima za kulturu (Kontura, Vijenac, Hrvatsko slovo).

Stručni djelatnici učestvovali su u radu raznih komisija i tijela izvan ustanove (proslava 800-te obljetnice, povijesne grupe, etno-grupe, spomenobilježja i dr.).

U Muzeju je održan seminar u sklopu Dana Škotske u Hrvatskoj s prikazom pedagoškog rada s djecom u muzejima, uz vrlo atraktivan program.

Stručni djelatnici su bili nazočni i na stručnim i znanstvenim skupovima, odnosno seminarima (Split, Poreč, Varaždin - seminar o promidžbi i marketingu u muzejima).

Promovirana je knjiga dr.sc. Zorka Markovića: "Sjeverna Hrvatska od neolita do brončanog doba".

Djelatnici Muzeja učestvovali su u reviziji fundusa Muzeja u Valpovu i na taj način pomogli pri sređivanju stanja u ovom muzeju.

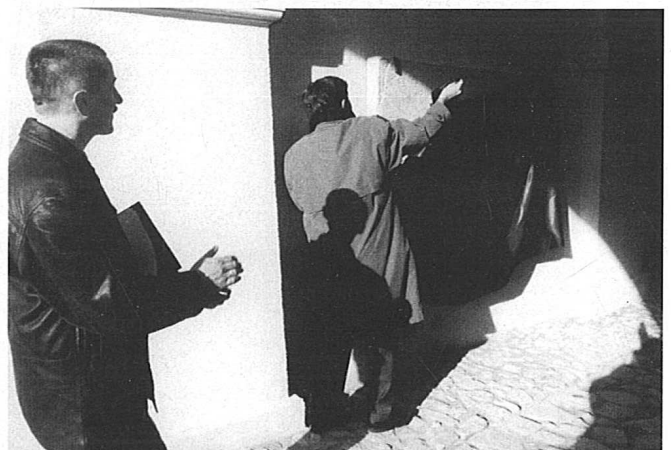
Kustosi Muzeja redovito na zahtjev Grada i Županije vode goste po Muzeju i osječkoj Tvrđi.

Muzej redovito posjećuju delegacije i gosti grada, a treba istaknuti ministra kulture Republike Mađarske Balinta Magyara, veleposlanika Hrvatske u Mađarskoj dr.sc. Zdenka Škrabala, i dr.sc. Aloisa Mocka.

Ministar kulture Republike Hrvatske mr.sc. Božo Biškupić je razgovarao u Osijeku s predstavnicima kulture o problemima i financiranju, a drugom prilikom je i osobno posjetio Muzej.

Posebno treba istaći akciju izrade replike ploče posvećene graditelju osječke Tvrđe generalu Beckersu i njezino postavljanje u Vodena vrata (orginal u Muzeju!).

Na inicijativu Muzeja postavljene ploče financiralo je Gradsko poglavarstvo, a kao krajnji rezultat uređena su u potpunosti ova jedina sačuvana vrata Tvrđe.

Sl. 5. Gradonačelnik Osijeka dr. Zlatko Kramarić otvara Beckersovu ploču

Dio planiranih programa započet je u 1996. godini, a realizacija će, zbog obima i složenosti projekta, biti završena u 1997. godini. Ovdje treba istaći posebno projekt konzervacije ostatka rimske kuće i izrade posebnog postava rimskih spomenika, odnosno uređenje prostora kao i višenamjenskog mjesta okupljanja (prostor se nalazi u prostranom podrumu).

Osječki zbornik br. 22 - 23 je pred tiskom i promocija se očekuje početkom 1997. godine

Izložba " Kelti i Rimljani " će biti otvorena u siječnju 1997.

U 1996. godini urudžbirano je 766 dopisa (1995. godine 607!)

Ministarstvo kulture je za plaće, materijalne troškove, programske troškove i sredstva sanacije uplatilo u 1996. godini 1.773.912 kuna, Županija osiječko - baranjska za programske troškove 112 500 kuna, a Grad Osijek 78 350 kuna (Grad je ostao dužan preko 100 000 kuna!).

Ostali prihod Muzeja iznosili su 127 560 kuna !

Kao zaključak za ovog kratkog razdoblja od tri godine može se reći da je Muzej Slavonije uspostavio redovitu djelatnost, te da je svojim projektima i izložbama stao uz bok ostalim značajnim

muzejskim ustanovama u Hrvatskoj. Nabavljena je suvremena oprema, a reorganiziran je i obnovljen dio vitalnih prostora.

Iako je kolektiv izuzetno angažiran, osjetan je nedostatak stručnih djelatnika.

Osnovni problem je zasigurno stanje objekta, odnosno pomanjkanje prostora.

Stanje zbirke, odnosno predmeta je alarmantno i potrebno je kontinuirano restauriranje.

Povratkom stalnog postava i njegovom obnovom Muzej će u narednom razdoblju konačno u ovom segmentu započeti normalan rad.

U narednom razdoblju očekuje se i rješavanje financiranja, odnosno novi Zakon o muzejima, koji će napokon riješiti i niz drugih problema (nadležnost, status).

Konačnom registracijom Hrvatskog Podunavlja grad Osijek će zaživjeti mirnodopskim životom, a s njim i Muzej Slavonije !

U Osijeku, 05. 05. 1997.

prof. Mladen Radić, ravnatelj

Djelatnici Muzeja Slavonije Osijek

ARHEOLOŠKI ODJEL

1992. GODINA

Na Savjetovanju "ARHEOLOGIJA I OBNOVA", održanome 24. lipnja na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, Jasna Šimić sudjelovala je s priopćenjem "Pretpovijesni arheološki lokaliteti Baranje u ratu".

Od 27.-29. listopada, u prostorijama Pedagoškog fakulteta u Osijeku, održan je, u suorganizaciji s Muzejom Slavonije, Simpozij Hrvatskog arheološkog društva "ARHEOLOŠKA ISTRAŽIVANJA U SLAVONIJI I BARANJI".

Simpozij je okupio velik broj sudionika iz Hrvatske i goste iz Mađarske. Održano je 25. priopćenja. Jasna Šimić imala je priopćenje "Lokaliteti brončanog i starijeg željeznog doba na području Osijeka", a Slavica Filipović "Arheološka istraživanja u Baranji".

U sklopu Simpozija otvorena je u Muzeju Slavonije MALA ARHEOLOŠKA IZLOŽBA BARANJE, kojom je predstavljen dio arheološkog blaga Baranje od neolitika do ranog srednjeg vijeka. Nažalost, nije izdan i katalog izložbe.

Druga izložba otvorena za trajanja Simpozija bila je ARHEOLOGIJA I RAT, gostujuća izložba Muzejskog dokumentacijskog centra iz Zagreba.

1993. GODINA

Na međunarodnom Simpoziju "THE EARLY HALLSTATT PERIOD (1200 -700 B.C.) IN SOUTH-EASTERN EUROPE", održane 10-12. lipnja u Alba Iuliji, Rumunjska, sudjelovala je J. Šimić s priopćenjem "Early Hallstatt horizon in north-eastern Slavonija". Rad je objavljen u Bibliotheca Musei Apulensis I, Muzeal National al Unirii Alba Iulia, Alba Iulia 1994.

U Prilozima 9 (Zagreb 1992.) Instituta za arheologiju, objavljen je rad J. Šimić

"Horiont kasnog brončanog doba na lokalitetu Gradac u Sarvašu".

TERENSKA ISTRAŽIVANJA

Nakon dojave o nalasku ljudskih kostiju u Nemetinu, pri obilasku terena ustanovljeno je da se radi o srednjovjekovnoj arhitekturi, najvjerojatnije sakralnoj, unutar koje su skeletni ukopi. Prikupljeno je nešto srednjovjekovne keramike.

Ove godine obavljen je arheološki nadzor nad

zemljanim radovima na području Donjeg grada: Ulica N.Š. Zrinskog i Livadska ulica, no bez arheoloških nalaza.

1994. GODINA

Na Znanstvenom skupu u Požegi, održanome u prosincu u povodu 30. obljetnice Muzeja Požeške kotline, sudjelovala je J. Šimić s priopćenjem

"Najnovija istraživanja pretpovijesnih arheoloških lokaliteta u Osijeku".

U Izdanju Hrvatskog arheološkog društva 16 (Zagreb 1993.), objavljen je rad J. Šimić "Kontinuitet nastavljanja tijekom brončanog doba u sjeveroistočnoj Slavoniji", a u knjizi Srednjovjekovni i turski Osijek, Osijek 1994., sudjelovala je s prilogom "Paleolitik, neolitik i eneolitik".

Za Slavonsku televiziju Osijek načinjen je scenarij i snimljena emisija o najstarijoj prošlosti Osijeka, emitirana na STV u veljači.

TERENSKI RADOVI

Tekom listopada i studenoga obavljeno je arheološko sondiranje višeslojnog nalazišta u Retfali, u Petefijevoj i Kolodvorskoj ulici. Otvoreno je pet sondi različitih veličina, na prostoru između kolnika i nogostupa. Pronađen je materijal badenske, kostolačke i vučedolske kulture te kasnog brončanog doba-belegiške grupe i grupe Zagreb kulture polja sa žarama.

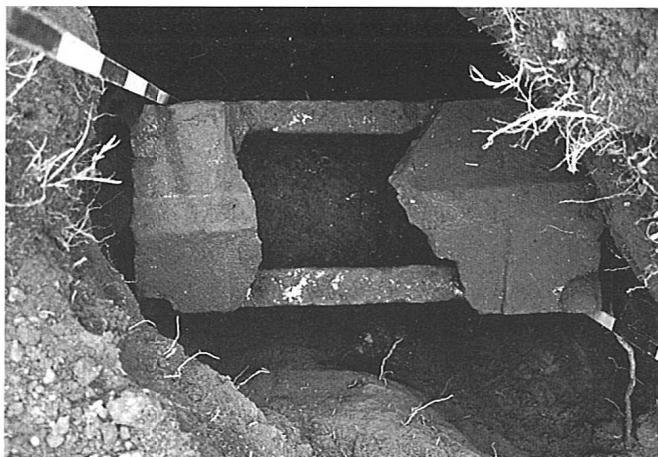
O sondiranju je izvješteno u Obavijestima HAD-a 1, Zagreb 1995. (J. Šimić, Osijek-Retfala, istraživanje pretpovijesnog nalazišta). Iskopavanje je vodila Jasna Šimić, voditeljica Arheološkog odjela.

Arheološki nadzor nad zemljanim radovima obavljen je u Frankopanskoj i Vinogradskoj ulici u Donjem Gradu, no bez arheoloških nalaza.

1995. GODINA

Na Simpoziju Hrvatskog arheološkog društva, održanome 18-21. studenoga u Šibeniku, u okviru teme "NOVITATES", sudjelovala je J. Šimić s radom "Ranobrončanodobno naselje na lokalitetu Gradac u Sarvašu, s naročitim obzirom na analizu keramičkog materijala".

U Prilozima 10 (Zagreb 1996.) Institut za arheologiju objavljen je rad "Nalazišta daljske grupe u Daljskoj planini".

IZLOŽBE

U veljači je u Muzeju Slavonije otvorena izložba "RANO KRŠĆANSTVO U KONTINENTALNOJ HRVATSKOJ". Glavni organizator bio je Arheološki muzej u Zagrebu, no svojim priložima sudjelovali su brojni muzeji kontinentalne Hrvatske, pa tako i Muzej Slavonije, s većom količinom antičkog ranokršćanskog materijala s područja Murse.

Izložba je bila popraćena opsežnim katalogom.

U travnju je otvorena gostujuća izložba "IDOLI", zajednički projekt Arheološkog muzeja u Zagrebu i Gradskog muzeja u Karlovcu. Na izložbi su prikazani različiti, uglavnom antropomorfni idoli s područja sjeverne Hrvatske, od neolita do starijeg željeznog doba.

Izložba je također bila popraćena katalogom.

2. prosinca otvorena je izložba Arheološkog odjela MSO, UMJETNOST PRETPOVIJESTI U ISTOČNOJ SLAVONIJI I BARANJI, kojom je predstavljen velik broj predmeta iz fundusa Muzeja, od neolita do latena. Izložba je popraćena opsežnim katalogom.

TERENSKI RADOVI

Tijekom lipnja i srpnja obavljeno je arheološko sondiranje na području antičke Murse, na Trgu bana Jelačića u Donjem gradu. Otvorene su tri sonde u sjeveroistočnom dijelu parka, uz zapadni rub tržnice.

Otkriveni su temelji rimske arhitekture i puno arheoloških nalaza, među kojima se naročito opeke sa žigom COH VII BR, dvadesetak lampica, među kojima su i one sa žigom FORTIS, zatim antefiks, gema, metalne i koštane igle. Iskopavanje je vodila Slavica Filipović, kustosica Arheološkog odjela.

Tijekom godine obavljen je nadzor nad zemljanim radovima u Donjem gradu, u sljedećim ulicama: Crkvena, Frankopanska, Kralja P. Svačića, Divaldova, Slavonska, no bez arheoloških nalaza.

Na Zelenom polju, pri iskopu temelja stambenog objekta, pronađena je manja količina latenske keramike, a na Vijencu I. Meštrovića i u Vukovarskoj ulici, pri iskopu rovova za plinovod, pronađena je srednjovjekovna keramika i temelji srednjovjekovnih objekata, te mala količina rimske keramike (Vukovarska ul.). Obavljen je također nadzor nad iskopom za stup dalekovoda na lokalitetu Borik, kod Svetog Đurđa, nedaleko Donjeg Miholjca, pri čemu je pronađeno nekoliko keramike srednjeg brončanog doba.

NOVE AKVIZICIJE

U Cvjetkovoju ulici u Donjem gradu, nedaleko njezina križanja s Ulicom M. Gupca, zemljanim su radovima otkriveni, nažalost razoreni, antički dječji sarkofag i dvojni grob, koji je sadržavao zlatni prsten, narukvicu, staklenu posudu i novac.

1996. GODINA

U Muzeju Slavonije predstavljena je knjiga dr Zorka Markovića, arheologa u Muzeju grada Koprivnice, "Sjeverna Hrvatska od neolita do brončanog doba".

Snimljen je pretpovijesni i antički materijal za emisiju HRT Zagreb, "Osamsto godina Osijeka", prikazan na 1. programu HRT, u okviru emisije "Prošlost u sadašnjosti", 17. prosinca.

TERENSKI RADOVI

Arheološki nadzor nad zemljenim radovima obavljen je na vrlo mnogo mjesta na području Donjeg grada, u ulicama: Zmaja J. Jovanovića, Divaldovoj, Frankopanskoj, Krstovoj, Monsperge-

rovoj, Vodeničkoj, Cara Hadrijana, Sv. Petka, Cvjetkovojoj, M. Gupca, Vrtnoj, Riječkoj, Kralja P. Svačića, Hutlerovoj te na području Tvornice mlijeka u prahu na Zelenom polju. Uglavnom bez značajnijih arheoloških nalaza.

Pripremila Jasna Šimić,
voditeljica Arheološkog odjela

NUMIZMATIČKI ODJEL

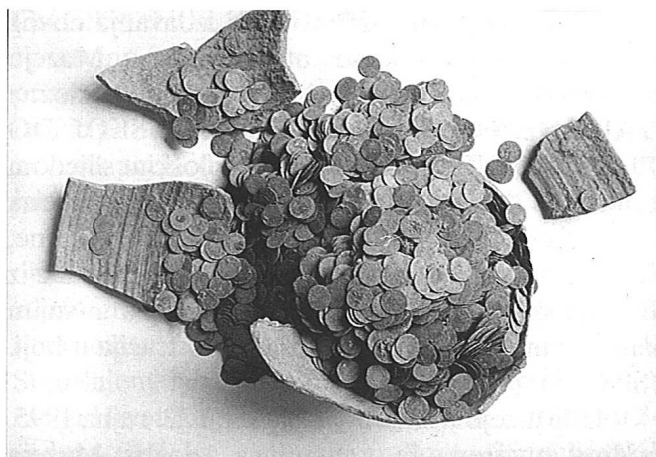
U nizu programskih aktivnosti Numizmatičkog odjela u proteklom razdoblju od 1992. do 1995. godine izdvajamo nekoliko najznačajnijih koje se odnose na prinove, izložbe i publiciranje numizmatičkog fundusa osječkog muzeja.

PRINOVE :

- Zbirka antičkog novca upotpunjena je lipnja 1994. godine s 11 primjeraka rimskog brončanog novca 4. stoljeća, otkrivenog zaštitnim arheološkim iskopavanjima 1983. godine u Daruvaru na lokalitetu Slavik. Skupinu je Muzeju predao Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture u Osijeku.

- Zbirka kasnosrednjovjekovnog novca obogaćena je skupnim nalazom od oko 4800 srebrnjaka iz 16./17. stoljeća, otkrivenim pri obavljanju radova HPT-a, Telekomunikacijskog centra Osijek, uvođenjem telefona mjesne telefonske mreže u Vladislavcima nadomak Osijeka, 22. rujna 1994. godine. Ostava je slučajno otkrivena ispred crkve, uz pločnik glavne ceste, na dubini od 0,30 m. Zatečena je u razbijenom sivom keramičkom loncu, a sastoji se od velike skupine uglavnom ugarskih denara (među kojima ima dosta međusobno slijepjenih), groša i nešto talira, od kojih je intervencijom Muzeja i Policije spašen veliki dio denara i nešto manji broj talira (Sl. 1).

- Zbirka medalja obogaćena je značajnim djelom hrvatskoga medaljerskog opusa - kositrenom medaljom autora Ive Kerdića, koju je 1915. godine "Hrvatsko društvo umjetnosti" dalo iskovati u spomen 70. obljetnice svojega predsjednika - I. Kršnjavog. Medalju je Muzeju darovao 18. prosinca 1993. godine gospodin Berislav Kopač, numizmatičar iz Zagreba. Ovu je medalju već njenim nastankom pratila neobična sudbina što je uz njezinu veliku umjetničku vrijednost čini još zanimljivijom. Naime, izvedbom medalje nije bio zadovoljan onaj

(Sl. 1).

kome je bila posvećena - I. Kršnjavi, pa je cijela naklada 1915. godine bačena u Savu, odakle je izvađena prije dvadesetak godina i tako spašena. Uz navedenu medalju, gospodin Kopač darovao je i dvije vrijedne brončane medalje autora Ž. Janeša, iskovane u povodu "300 godina oslobođenja Slavonije od Turaka".

IZLOŽBE :

- U povodu Dana grada Osijeka otvorena je u Muzeju Slavonije 30. studenog 1993. godine izložba "MEDALJE I PLAKETE IZ ZBIRKE MUZEJA SLAVONIJE OSIJEK, 15. - 20. stoljeće", na kojoj je prikazano 413 medalja i plaketa kronološkim slijedom kroz tri tematske cjeline - Inozemne medalje, Ratovi s Turcima, Medalja u Hrvatskoj. Izložba je popraćena opsežnim dobro ilustriranim katalogom, 192 stranice. (Sl. 2)

Sl. 2

- U povodu Dana državnosti i izdavanja novog hrvatskog novca - kune, otvorena je u Muzeju Slavonije 27. svibnja 1994. godine izložba "PAPIRNE NOVČANICE U HRVATSKOJ DO 1945. GODINE", na kojoj su kronološkim slijedom prikazane najranije novčanice iz vremena Napoleonskih ratova, Revolucije 1848./49. godine, gradske novčanice nakon I. svjetskog rata te kune iz II. svjetskog rata. Izložba je popraćena manjim katalogom (na prijeklop) s osam ilustracija u boji. (Sl. 6 - 8)

- U "Muzeju Mimara" u Zagrebu 22. rujna 1995. godine otvorena je gostujuća izložba Muzeja Slavonije "MEDALJE I PLAKETE IZ ZBIRKE MUZEJA SLAVONIJE OSIJEK, 15. - 20. stoljeće", na kojoj je u prikladnijem prostoru i boljom tehničkom opremljenošću prikazan materijal istoga opsega (413 medalja) u kojem je već bio predstavljen u osječkom muzeju 30. studenoga 1993. godine. Izložba je bila popraćena II., neizmijenjenim izdanjem kataloga. Izložba je zatvorena 22. listopada 1995. godine. (Sl.3-4)

Sl. 3

Sl. 4

PUBLICIRANJE :

- 1992. godine, publicirano je 70 primjeraka rimskog novca iz fundusa Muzeja Slavonije koji potječu s područja Baranje, u stručnom radu pod nazivom "PRILOZI POZNAVANJU NUMIZMATIČKE TOPOGRAFIJE BARANJE" ("Prilozi" Instituta za arheologiju u Zagrebu 9, 1992., 135-152.)

- 1993. godine, publiciran je dio antičkog novca otkriven u rimskim grobovima istočne nekropole rimske Murse, u znanstvenom radu pod nazivom "NOVAC IZ NEKROPOLE ANTIČKE MURSE" ("Numizmatičke vijesti" 46, Zagreb 1993., 8.-19.)

- 1994. godine, na XIII. Međunarodnom kongresu za starokršćansku arheologiju u Splitu i Poreču, predstavljen je Justinijanov novac iz fundusa osječkog muzeja pod nazivom "JUSTINIJANOV NOVAC IZ SLAVONIJE I BARANJE".

- 1995. godine, publicirana je skupina denara, groša i talira Nikole Zrinskoga iz fundusa Muzeja Slavonije, u znanstvenom radu pod nazivom "NOVAC NIKOLE ZRINSKOG U MUZEJU SLAVONIJE U OSIJEKU" ("Numizmatičke vijesti" 48, Zagreb 1995., 52.-70.)

mr.sc. Hermine Göricke - Lukić

POVIJESNI ODJEL

Tijekom četverogodišnjeg razdoblja, od 1992. do 1996. godine, ustroj i organizacija zbirke Povijesnog odjela su izmjenjeni. Nekada zaseban Odjel NOB-a postao je sastavnim dijelom Povijesnog odjela, a inventirana građa od 8650 predmeta i dokumenata je raspoređena i okupljena unutar jedinstvenih zbirki, prema vrstama predmeta. Ukupan fond Povijesnog odjela bitno je uvećan i preuzimanjem građe/zbirki koje su se čuvale u drugim odjelima Muzeja. Iz Odjela umjetničkog obrta preuzete su: Fototeka, Zbirka starih razglednica, te skulpture i kameni spomenici, iz Knjižnice Grafička zbirka, kao i dio kartografske građe. U skladu s financijskim mogućnostima, otkupima je nabavljena nova građa, od značajnijih otkupa, to su: "Parvus atlas Hungariae", izdan u Beču 1689. godine, i znatna količina starih osječkih razglednica i fotografija. Ipak, veći dio nove građe dobiven je darovanjem pojedinaca ili ustanova. Radi se o pojedinačnim poklonima obiteljskog naslijeđa: diploma, osobnih dokumenata, obiteljskih fotografija, karata i uniforme. Izdvajamo: poklon gospođa Antonije

Sekereš i Slave Rukavina, unuka poznatog osječkog fotografa Georga Knittla - obiteljske fotografije; obrtnika Franje Škarice - zastava Saveza hrvatskih obrtnika iz Čepina; gđe Ele Kevo, rođ.Enderle, koja je pored biblioteke obitelji Enderle i niza uporabnih predmeta poklonila odličja i diplome pravnik Ljudevita Enderlea. Pokloni ustanova većinom su predmeti iz socijalističkog razdoblja, odnosno školska didaktička sredstva.

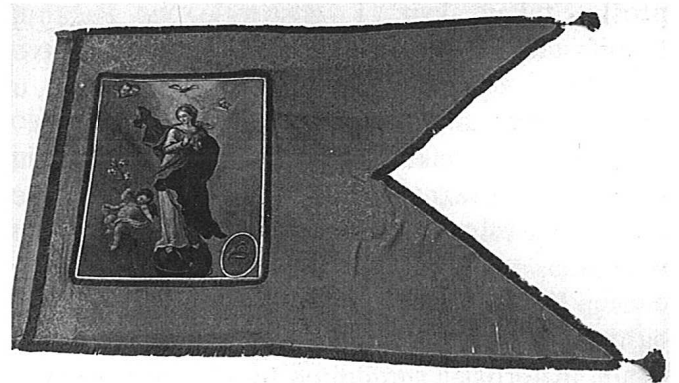
Obzirom na provedene izmjene i nove predmete, potrebno je ustvrditi da krajem 1996. godine Povijesni odjel ima 14 448 inventiranih predmeta i, okvirno procjenjeno, oko 2 000 neinventiranih predmeta. Prema tome, ukupan fond Povijesnog odjela broji oko 16 500 predmeta. Zbog nedefiniranosti i neodrživosti postojeće podjele građe, provedene su izmjene u organizaciji zbirke i utemeljen novi ustroj Odjela. Građa je raspoređena unutar deset zbirki, to su: Dokumentarna zbirka, Kartografska zbirka, Grafička zbirka, Fototeka, Zbirka uniformi, Zbirka oružja, Zbirka zastava, Zbirka skulptura i kamenih spomenika, Zbirka kulturno-povijesnih predmeta i Muzejska zbirka. Zbirke su formirane prema vrsti građe i kompleksne su, tj. unutar glavnih zbirki okupljeno je nekoliko podzbirki, koje su nukleusi budućih samostalnih zbirki.

Nadležnost nad zbirkami je podijeljena između dva kustosa, od kojih je jedan i voditelj Odjela. Od listopada 1992. godine je stručno osoblje novo. Voditelj Povijesnog odjela od 1993. godine, nakon završenog jednogodišnjeg pripravničkog staža, je Sonja Gaćina, prof. povijesti i zemljopisa. Na mjestu drugog kustosa u razdoblju od studenog 1992. do travnja 1993. godine je radio Jozo Tukara, prof. povijesti i arheologije, a od svibnja 1994. godine Grgur Marko Ivanković, dipl. povjesničar umjetnosti.

Kako je zbog ratnih opasnosti građa bila premještena u sigurnije prostore, ali i u neadekvatne uvjete i uopće, kako je zbog stradanja blokiran normalan rad i nije bilo moguće provoditi uobičajne redovite postupke održavanja, sa smirivanjem općeg stanja primarni su bili upravo ti poslovi. Temeljito su očišćeni depoi i oprema, te su provedena preseljenja i razmještaj unutar raspolagajućih i prilično nedostatnih prostora depoa Povijesnog odjela. Građa je očišćena, prozračena i, prema mogućnostima, preventivno zaštićena. Izdvojena je posebno ugrožena građa i definirani su prioriteti za restauraciju. U skromnim okvirima je nabavljena nova oprema za depoe - dva arhivska ormara i policca. Pored postojećih, uređeni su depoi Fototeke i

Grafičke zbirke, te depo za kamene spomenike. Paralelno s obavljanjem navedenih poslova provedena je i revizija evidencije građe i, djelomice, izrada pomoćne dokumentacije. Jednako tako, u tri navrata pregledano je i stanje evakuiranog materijala, čija izmještenost otežava nesmetan tekući rad.

Zahvaljujući prikupljenim sredstvima kroz razne oblike suradnje i redovitim sredstvima namjenjenih zaštiti građe, u posljednje četiri godine je restaurirana znatna količina izuzetno vrijedne građe. U Središnjem laboratoriju za konzervaciju i restauraciju Hrvatskog državnog arhiva restaurirane su 34 vedute Osijeka i drugih gradova, 35 cehovskih naukovnih listova i potvrda, izrađenih tehnikom bakroreza, zatim dokumenata različite namjene i rukopisa, te 3 plana. Potrebno je posebno istaknuti vrlo složeni posao restauracije deset izuzetno vrijednih katastarskih planova Osijeka (8 komada), Dopsina (1) i Iloka (1), iz 18. i početka 19. stoljeća koji je proveo stručni tim pod vodstvom dipl.ing. Tatjane Mušnjak. Godine 1993. završena je restauracija zastave HPD-a "Lipa" iz 1901. godine i Diplome Mihaila Summe iz 1742. godine, bakrorez na svili, s motivom Svete obitelji. Restauratorske radove izveo je stručni tim za restauraciju tekstila Restauratorskog zavoda Hrvatske, s voditeljicom Bernardicom Franić. Tri godine kasnije, u istoj ustanovi, restaurirana je i zastava pekarskog ceha iz 1800. godine i veduta Budimpešte iz 19. stoljeća (ulje na platnu). Restauraciju slika izveo je stručni tim pod vodstvom gđe. Edite Usenik.

Posebnu skupinu čine predmeti koji su, nakon uklanjanja, čuvani u muzejskom depou, a sada restaurirani i vraćeni na prvobitno mjesto. Od inventara Povijesnog odjela to su: dio nadgrobne ploče Filipa Koroga iz 14. stoljeća, postavljena u franjevačkoj crkvi Sv.Križa (restaurirao ak.kipar Nenad Lešina), vraćen je i postavljen u Donjem gradu kip sv.Florijana (restaurirao ak.kipar Marijan Sušac), zatim tri spomen-ploče iz 1894.

godine iz zgrade Trgovačko-obrtničke komore, čija je restauracija u tijeku, te je izrađena replika (izradio ak.kipar M.Sušac) spomen ploče posvećene generalu feldmaršalu J.S.von Beckersu, čiji se original (jedan od prvobitna dva) čuva u Muzeju, i postavljena je na Vodenim vratima.

Svakodnevno, tekući rad, u Povijesnom odjelu velikim dijelom je posvećen radu sa strankama, posebno učenicima, studentima i stručnjacima raznih profila, ustanovama, a odnosi se na posudbu građe i literature, stručne savjete i pomoć, odnosno sudjelovanje kustosa u raznim projektima i događanjima, tematikom vezanim za povijest. Izuzetno intenzivna je bila 1996. godina, proslava 800-te obljetnice prvog pisanog spomena Osijeka, kada je pored samostalnih projekata, odgovoreno velikoj količini raznolikih zahtjeva. Vezano uz suradnju sa školama, posebno treba istaknuti suradnju s povijesnim grupama, kao posebnog oblika upoznavanja s temama iz povijesti i muzeologije i, općenito, nacionalnom kulturnom baštinom. Povodom 800-te obljetnice prvog pisanog spomena Osijeka, u organizaciji Društva za hrvatsku povijest i županijskog Ureda za prosvjetu i kulturu, u suradnji s Muzejom i Povijesnim arhivom u Osijeku je, u Muzeju, upriličeno predstavljanje radova povijesnih grupa osnovnih i srednjih škola s temama iz prošlosti Osijeka. U prigodnom postavu učenički radovi su bili izloženi i široj javnosti. Zanimljivo je bilo i natjecanje učenika iz Pečuha, grada-prijatelja, kao posljednji dio kviza o poznavanju prošlosti i grada Osijeka, nakon što su osječke školske ekipe prošle takav kviz i gostovale u Pečuhu. Manifestaciju je organiziralo Gradsko poglavarstvo Osijeka i Dječja kuća iz Pečuha, a u realizaciji su, u ime Muzeja, sudjelovali kustosi Povijesnog odjela.

Spektar korisnika i suradnika Povijesnog odjela je vrlo širok i raznolik, kao i oblici suradnje, te je moguće navest samo neke primjere: posudba građe medijima, posebno za snimanje dokumentarnih emisija HRT-a ("Osijek 800", "Hrvatska nacionalna baština", "Secesija..."); posudba za izradu promotivnih materijala; suradnja s raznim društvima u obilježavanju obljetnica (npr. HPD "Zrinski" - izrada replike zastave, Streljačko društvo i dr.); organizacija prigodnih izložbi - za Hrvatsku vojsku: "135.brigada" i "Slike starog Osijeka". Posebno bismo izdvojili suradnju sa Slavonskom bankom, u čijoj je promidžbi građom sudjelovao Muzej, uz uzvratno sponzorstvo za muzejski projekt i financiranje restauracije cehovske zastave; zatim s Državnom geodetskom upravom, koja je omogućila kvalitetno presnimavanje kartografske građe iz

inozemstva za izložbu i Kartografsku zbirku, kao i sponzore koji su financirali realizaciju samostalnih izložbenih projekata.

Muzejske izložbe u kojima je građa Povijesnog odjela bila samo dijelom zastupljena su: "Vukovar u zbirkama Muzeja Slavonije", "Restaurirane umjetnine", "Prva javna telefonska mreža u Hrvatskoj - Osijek 1894." i "Stare karte Vukovarskog vlastelinstva". Vodećih izložbenih projekata Povijesnog odjela, realiziranih u proteklom razdoblju, bilo je ukupno tri.

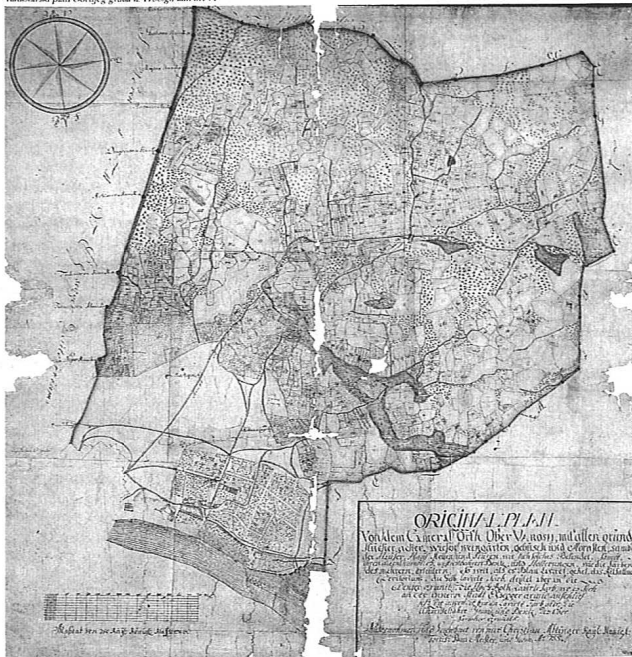
Godine 1994. postavljena je izložba "Secesijski duh u arhitekturi i životu Osijeka"; autor prof. Grgur Marko Ivanković. Izloženo je ukupno 126 izložaka, najviše projektna dokumentacija, tiskovine, fotografije i predmeti umjetničkog obrta iz fundusa Muzeja Slavonije, Povijesnog arhiva u Osijeku, Gradske i sveučilišne knjižnice i, manjim dijelom, posudba iz privatnog vlasništva. Izložba je popraćena katalogom.

Izabrane stare zemljopisne karte iz razdoblja od 16. do 19. stoljeća, koje prikazuju prostor Slavonije i čuvaju se u Muzeju Slavonije prezentirane su na izložbi "Slavonija na starim zemljopisnim kartama Kartografske zbirke Muzeja Slavonije". Autorica izložbe i kataloga je prof. Sonja Gaćina. Vrijedni prilozi su posebno otisnuta, u sastavu kataloga i kao plakat, Karta Slavonije sa Srijemom iz 1737. godine, Josephusa Gadee, i popis naselja navedenih na kraju kataloga.

Jedan od vodećih muzejskih projekata u proslavi 800-te obljetnice pisanog spomena Osijeka bila je izložba "Planovi i vedute Osijeka", autori: prof. Sonja Gaćina i prof. Grgur Marko Ivanković. Na izložbi su prezentirani (ukupno 143): originalni planovi i vedute Osijeka koji se čuvaju u kulturno - znanstvenim ustanovama Hrvatske, presnimci iz

Katastarski plan Gornjeg grada iz 1758.g. kat. br. 71

Kriegsarchiva u Beču i suvremeni planovi grada. Bitne odlike kataloga su reprodukcije u boji većine planova i veduta i popisi vlasnika zemljišta iz 1785.; 1786. i 1863. godine.

Navedeni projekti su, širinom tema i kompleksnošću, pored danih odgovora, otvorili i niz pitanja koje je potrebno razriješiti daljnjim istraživanjima.

Sonja Gaćina
Voditeljica Povijesnog odjela

ETNOGRAFSKI ODJEL

Zbog problema kroz koje je ovaj Odjel prolazio i prolazi, potrebno je u najkraćem navesti neke osnovne podatke. Etnografski odjel djeluje od 1951. g. dolaskom prof. Zdenke Lechner (vijesti o Etnografskom odjelu u brojevima Osječčkog zbornika IV - VIII i XVII), no nakon njezina odlaska 1965. g. izmjenjuju se voditelji ili o njemu u pojedinim razdobljima (ukupno 8 godina) ne vodi nitko brigu. Štoviše, 1981. g. iseljen je po nalogu tadašnjih općinskih vlasti iz prostora u Ul. L. Jägera, gdje je bio kao studijski depo dostupan posjetiteljima i stručnjacima, ujedno kao zamjena za stalni postav kojeg nije bilo. Kako u središnjoj zgradi Muzeja nije bilo moguće smjestiti još jedan odjel, pronađeno je privremeno, ali neadekvatno i neprimjereno rješenje na tri lokacije, s građom drugih odjela. Nažalost to privremeno stanje zatečeno je i 1992. godine.

ČUVANJE I ZAŠTITA GRAĐE

Stoga je u rujnu 1992. godine na zamolbu Muzeja Slavonije, prvo obavljen od strane stručnjaka Etnografskog muzeja iz Zagreba, komisijski očevid stanja u Etnografskom odjelu. U takvoj situaciji, kustosica koja dolazi u Odjel početkom ljeta 1992.g., godinu dana nakon odlaska dotadašnjeg kustosa, mora posvetiti veći dio vremena poslovima primarne zaštite građe. U prvom redu to je bilo najosnovnije mehaničko čišćenje, prije svega tekstilne građe kao i redovito zračenje i osnovne zaštitne mjere odgovarajućim sredstvima. Započelo se s razvrstavanjem i grupiranjem građe.

1993. godine izmještena je najugroženija građa iz vlažnog prostora i obavljena plinifikacija jednog dijela građe (namještaj, alat). 1994.g. objedinjena je građa iz dvaju dotadašnjih prostora u novom, doduše zapuštenom i opet privremenom, ali suhom i velikom prostoru Bösendorferove 2. Za građu iz trećeg prostora u središnjoj zgradi (većinom tekstil i odjevno ruho) nije zasada pronađeno adekvatno rješenje. 1995.g. obavljena je fumigacija evakuirane, kao i druge najugroženije, uglavnom tekstilne i krznene građe Odjela. Nastavljen je rad na primjerenijem smještaju, osiguravanju mobilijara (police, ormar za uskrna jaja), odgovarajućoj zaštiti, te determinaciji građe u Odjelu, koja je zbog navedenih problema ostala bez bitnih podataka. Sve to zahtijeva cjelokupnu evidenciju građe i reviziju, što je dijelom i obavljeno.

NOVE AKVIZICIJE

U razdoblju od 1992. do 1996. g. prikupljen je otkupima, sabiranjem ili darovima znatan broj predmeta, među kojima osobitu važnost ima građa s okupiranog i ugroženog područja. Od darovanih novih akvizicija u obuhvaćenom razdoblju istaknut ćemo žensku nošnju iz okupiranog Aljmaša i vrijednu tamburu Paje Kolarića - dar Julija Njikoša. Tradicijski ukrašena uskrna šarena jaja iz Aljmaša, Bapske, Topolja, Gorjana, Semeljaca, Đakovačkih Selaca, Retkovaca, Pakraca, Podravske Sesveta i Globalice bitno su povećala Zbirku uskrasnih jaja. Prilikom rada na izložbi "Iz etnografske baštine Šokaca u Srijemu i Bačkoj..." mnogi Kukujevcani i Gibarčani koji su posudili građu za potrebe izložbe, ujedno poklanjaju Muzeju pojedine predmete (odjevni, predmeti iz kućanstva, uskrna jaja).

Otkupima su pribavljene osim pojedinačnih predmeta i veće cjeline, od kojih naglašavamo dijelove ženske i muške nošnje iz Čadavice, tek-

stilne predmete iz Harkanovaca (kolekcija krilaca i suknji) i Antina, te velika grupa uglavnom odjevnih predmeta i uporabnog tekstila iz Bođana, šokačkog sela u Bačkoj, čime je dobiven presjek kroz dio obiteljskog nasljeđa, prezentirajući bogatstvo stvaranja i življenja Hrvata na prostoru Bačke. Vrijednost ove građe kao cjeline naglašava dobiveni presjek načina ženskog odijevanja s početka i prve polovine ovog stoljeća, u različitoj životnoj dobi i prigodama. Uz ovaj posljednji otkup, dobiven je i veći broj predmeta na dar.

IZLOŽBE

S izložbenom djelatnošću Odjel započinje 1993.g., kada je priređena "USKRSNA PRIGODNA I PRODAJNA IZLOŽBA" u trajanju od 6. do 16. travnja. Kako ova, a niti uskrсна izložba slijedeće godine nije bila popraćena katalogom, osvrt na njih nešto je opširniji. Iz fundusa Etnografskog odjela izložena su uskrсна jaja iz Slavonije i Baranje, te korpa za svetenje sa svojim sadržajem. Ova je građa nadopunjena uskršnjim čestitkama iz

Odjela umjetničkog obrta i tiskovinama s prigodnim sadržajem iz Hemeroteke Muzeja Slavonije. Uz građu iz svog inventara, Muzej uključuje javnost pozivima na aktivno sudjelovanje otvorivši natječaj za najljepša uskrсна jaja, kruhove i peciva, te dječje radove, tako da se taj "natječajni" dio tijekom izložbe neprestano mijenjao. Neki su posjetitelji tako svojim doprinosom ujedno obogatili zbirke Etnografskog odjela, pri čemu treba prije svega naglasiti tradicijska uskrсна jaja. Prodajni štandovi nadopunjavali su prigodni karakter izložbe svojom ponudom - muzejske publikacije, replike, prigodni suvenirni (uskrсна jaja) i cvijeće.

Prigodom održavanja osnivačkog skupa podružnice Slavonsko-baranjske hrvatske stranke za grad Osijek u Studentskom centru 2. srpnja 1993.g. Etnografski odjel je pozvan na uređenje ulaznog hola svojom građom, pod nazivom "Etnografsko blago Slavonije i Baranje". U rujnu iste godine Odjel sudjeluje u zajedničkoj izložbi svih odjela Muzeja Slavonije "Vukovar u zbirka Muzeja Slavonije".

Sl. 1. Izložba "Običaji Uskrsa", Muzej Slavonije, 1994.
Snaša spremljena u crkvu na Cvjetnicu u trukovanoj rubini s grančicama za blagoslov, podunavska Baranja.

Sl. 2. Izložba "Običaji Uskrsa", Muzej Slavonije, 1994.
Šarena jaja iz Slavonije i prikaz šaranja jaja voskom u više boja po fazama iz Topolja (gore).

Sl. 3. Izložba "Običaji Uskrsa", Muzej Slavonije, 1994. Uskrсни kruhovi i peciva iz Aljmaša, Babine Grede i Bapske (gore), te međimurski uskrсни kruhovi prognanih Baranjski iz Petlovca i Kozarca (dolje).

Izložba "OBIČAJI USKRSA" priređena je uoči Uskrsa 1994. g., od 28. ožujka do 29. travnja u izložbenoj dvorani Muzeja, kao rezultat istraživanja i prikupljanja građe vezane uz pojedine uskršne običaje, te predmeta koji su izraz pučkog stvaralaštva i vještina (uskršna jaja, kruhovi i peciva, šarene šibe). I u ovom segmentu rada težište je stavljeno na suradnju s prognanicima. Uz postojeću građu u Odjelu, bilo je moguće putem prikupljenih predmeta (iz Aljmaša, Bapske, Topolja, Semeljaca i Babine Grede) ukazati na bogatstvo i različitosti hrvatske etnografske baštine Slavonije i Baranje.

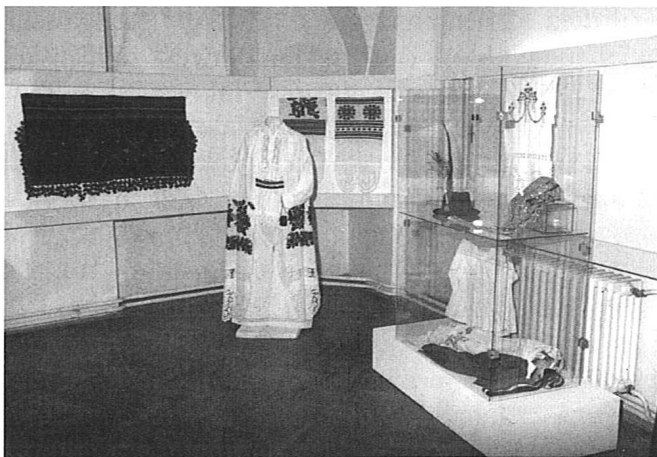
Kroz tri cjeline - Cvjetnica, Veliki tjedan, te Uskršna jaja i kruhovi, prikazani su kronološkim tijekom pojedini segmenti običaja. U dijelu posvećenom Cvjetnici s prikazom kićenja bunara, zatim različitog bilja i gotovih grančica za blagoslov, naglašen je značaj bilja u proljetnim običajima. Način odijevanja na Cvjetnicu i Veliki petak prikazan je na primjerima podunavske Baranje, te na primjeru Babine Grede za Veliki petak. Događanja Velikog tjedna ilustrirana su, među

ostalim, i posnom hranom, minijaturnim scenama Muke Isusove u staklenim bocama, križem relikvijom, šarenim šibama. Uskršna jaja grupirana su po tehnikama ukrašavanja i ornamentici, a uključen je prikaz izrade šarenog jajeta voskom u dvije boje, po fazama. Konzervirani uskršni kruhovi i peciva predstavljali su Aljmaš, Bapsku, Babinu Gredu, te dio baranjskog stanovništva koje je po svom porijeklu iz Međimurja. Četvrta cjelina izložbe - Iz privatne zbirke Mirka Heffera - obuhvatila je uskršna jaja iz Hrvatske, Bosne i Ukrajine.

U ulaznom holu bila su izložena i uskršna jaja nastala prilikom prikazivanja izvornog šaranja jaja voskom za posjetitelje u prvih tjedan dana trajanja izložbe. Šarači su bili iz Aljmaša, Bapske, Draža, Topolja, Podravske Sesveta i Globalice kod Maglaja. Kao rezultat suradnje sa školama, izloženi su učenički radovi - crteži grančica za blagoslov i uskršnih jaja. U duhu izložbe iz 1993.g. tu su bili i prigodni radovi građana i posjetitelja - suvremena uskršna jaja i peciva. Izložba nije imala katalog. (Sl. 1, 2 i 3)

Uoči Uskrsa 1995. g. malim izborom građe s izložbe Običaji Uskrsa ureden je izlog Slavonske banke u Kapucinskoj 29.

Izložbu "ODJEĆA I NAKIT HRVATSKIH ŽENA DO 30-TIH GODINA DVADESETOG STOLJEĆA; PARALELA: SELO - GRAD" realizirao je Muzej "Staro selo" Kumrovec 1995. g., kao zajednički projekt više muzeja u kojem je sudjelovao i Etnografski odjel Muzeja Slavonije. Izložba je putovala po Hrvatskoj još i cijele 1996. godine, a u Osijeku je bila postavljena od 19. siječnja do 23. veljače, u pet prostorija stalnog

Sl. 8. Izložba "Iz etnografske baštine Šokaca Srijema i Bačke (Gibarac, Kukujevci, Bođani)", Muzej Slavonije, 1996. Dio postavke s odjevnim i drugim predmetima, te svečanom muškom nošnjom iz Kukujevaca.

postava u prizemlju Muzeja. Naš Odjel značajno je zastupljen, najvećim dijelom baranjskim materijalom, budući da su Slavoniju pokrivali i drugi sudionici izložbe. Građa ja pružala mogućnost usporedbe, jer su uz primjere tradicijskog odijevanja suprotstavljeni primjeri s utjecajima u primjeni novih materijala, krojeva, vezova. Za Slavoniju izdvojeni su pojedinačni odjevni predmeti, a za Baranju i kompletne nošnje. Tiskan je zajednički katalog, za naš Odjel s kraćim prikazom utjecaja stilske i građanske odjeće na nošnju Slavonije i Baranje. (Sl. 4 i 5)

Iste godine i u istom prostoru, uoči Međunarodnog dana muzeja Etnografski odjel ostvaruje na poticaj Zavičajne udruge Gibarac u Osijeku, a posredstvom Regionalnog ureda za prognanike, izložbu "IZ ETNOGRAFSKE BAŠTINE ŠOKACA SRIJEMA I BAČKE (GIBARAC, KUKUJEVCI, BOĐANI) u trajanju od 17. svibnja do 7. listopada. Predstavljen je dio nasljeđa iz privatnog vlasništva izbjeglih i prognanih Gibarčana i Kukujevcana, koju je nadopunio mali izbor otkupljene građe iz Bođana u Bačkoj. Izložene su ženske i muške nošnje, pojedinačni odjevni predmeti, uporabni tekstil, kućanski i drugi etnografski predmeti. Tiskan je katalog s uvodnim tekstom i kataloški obrađenom građom.

SURADNJA

Uz pružanje usluga brojnim strankama i stručnjacima i suradnju sa školama, ustanovama i Etnografskim odjelima drugih muzeja, navest ćemo sudjelovanje 1993.g. u akciji uključivanja prognanica u čuvanje i obnavljanje raznih tekstilnih vještina, poduzetoj od strane Društva hrvatskih intelektualki, i u tu svrhu animacija prognanica na našem području. Posudbom građe 1996.g. Etnografski odjel sudjeluje na izložbi "Tamburica - tradicijsko glazbalo" u Gradskom muzeju Vinkovci.

HEMEROTEKA

Kao poseban odjel Muzeja Slavonije, Hemeroteka je izdvojena četrdesetih godina ovoga stoljeća zaslugom tadašnjeg bibliotekara prof. Ivana Medveda. Prof. Medved i sam je pridonio obogaćivanju fonda marno prikupljajući novine, plakate, pozivnice, sitni tisak ponajviše vezan uz Osijek. Odlaskom prof. Medveda u mirovinu, 1949. godine, ovaj odjel gubi voditelja, te brigu o stručnoj obradi preuzimaju, uz posao u Knjižnici, prof. Marija Malbaša 1949.-1967., te mr.sc. Vesna Burić 1969.-1995. Prof. Marina Vinaj 1995.godine dolazi na mjesto voditeljice Hemeroteke.

Jedan od najčešće preseljavanih odjela Muzeja Slavonije svakako je Hemeroteka. Gotovo da i ne postoji dio zgrade u kojem barem privremeno nisu bili smješteni uvezi novina. Stoga je tijekom ljeta 1995.godine započelo konačno (?) preseljenje hemerotečnog materijala u zgradu VIII. Bastiona, nedaleko matične zgrade Muzeja. Selidba je uslijedila u isto vrijeme kada i ponovna evakuacija materijala, tako da većina građe još nije na svojim mjestima. Nabavljene su police, te je najveći dio građe (novine i izresci) smješten. Ostale zbirke : zbirka plakata, zbirka kalendara i zbirka sitnog tiska tek je djelomice smještena i sređena. Prostor za korisnike i voditelja djelomice je opremljen, no i takav pruža mogućnost korištenja materijala. Korisnici su tako dobili izdvojeni prostor samo za novine.

Upravo zbog čestog korištenja materijala, kako u radu sa strankama, tako i za potrebe pojedinih izložbi, koji je u izuzetno lošem stanju, započelo se s prevezivanjem pojedinih, najugroženijih uveza, najviše Hrvatskog lista i Narodne obrane. Kako su sredstva izuzetno ograničena, a uveza je mnogo, predstoji još dosta posla. U svijetu se više gotovo nigdje ne radi na originalnom materijalu, već se novine, snimljene na CD, prelistavaju pomoću računala.

Osim prevezivanja starih, obavljeno je i redovito uvezivanje Glasa Slavonije.

Marina Vinaj, prof., voditeljica Hemeroteke

TEHNIČKI ODJEL

Tehnički odjel osnovan je tijekom listopada 1994. godine. Potreba za utemeljenjem ovog odjela postojala je od osnutka Muzeja Slavonije obzirom da je u starom fundusu Muzeja tehnička građa bila smještena u različitim odjelima i egzistirala je izvan zbirki. Odjel se osniva unatoč velikim prostornim problemima i nedostatku odgovarajuće opreme za zbirke, u svrhu sustavnog prikupljanja i stručne obrade građe.

Početna djelatnost Odjela bila je popisivanje i prikupljanje muzealija unutar Muzeja, te smještaj predmeta u posebne prostorije - čuvaone. Nakon toga, uslijedila je analiza muzejske dokumentacije, osnovna evidencija predmeta, čišćenje i razvrstavanje predmeta po zbirkama.

Na osnovu postojeće građe, od približno 250 predmeta usustavljene su: Zbirka pisaćih strojeva, Zbirka uredske opreme i računala, Zbirka šivaćih strojeva, Zbirka telekomunikacija unutar koje se nalazi manja skupina telefona i telefonskih centrala, te veća skupina radio-aparata, Zbirka fotografske i kinematografske tehnike, Zbirka kućanskih aparata i Zbirka obrta.

Najcjelovitija je Zbirka pisaćih strojeva koja sadrži 30 primjeraka američke, njemačke, talijanske i slovenske proizvodnje, od kraja 19. do sredine 20. stoljeća. Upravo takvo datiranje strojeva omogućava opsežan pregled njihovog razvoja od nastanka standardnog do savršenijih pisaćih strojeva.

Na početku formiranja nalaze se Zbirka vatrogastva i Zbirka tiskarskih strojeva i opreme koje se sastoje od svega nekoliko predmeta.

Zbirke se popunjavaju otkupima i darovima građana i javnih ustanova. Stoga je vrijedno spomenuti donaciju alata i izrađevina bakrokotlarskog obrta gospodina Ivana Šebešćena (Kačićeva 11, Osijek), te donaciju naprava za užarski obrt gospodina Matije Birovljevića (Vijenac Ivana Meštrovića 49, Osijek) na kojima se i zasniva postojanje Zbirke obrta.

Detaljan opis predmeta, odnosno izrada kataloških jedinica provedena je unutar Zbirke pisaćih strojeva koja se u studenom 1995. godine prezentirala javnosti izložbom i katalogom "Stari pisaći strojevi". Izložba je ukazivala na različite tehničke realizacije koje su obilježile razvoj pisaćeg stroja od kraja 19. do sredine 20. stoljeća. Izložena su bila dva osnovna tipa strojeva - strojevi sa tiskovnim slovima na polugama i cilindru ili kolutu. Kao najvažniji strojevi tih skupina istaknuti su sljednik prvog tvornički proizvedenog stroja Remington

model 9 iz 1903. i pisaći stroj Hammond model 12 iz 1881. godine jer su svojim rješenjem otisnog mehanizma postali uzor kasnijih ostvarenja. U posebnoj, manjoj skupini izdvojeni su bili putni ili prijenosni strojevi.

Radi normalnijeg djelovanja Tehničkog odjela prikupljena je tehničko-povijesna literatura, uspostavljena suradnja s Tehničkim muzejem u Zagrebu, te međubibliotečna razmjena sa srodnim muzejima i ustanovama u Hrvatskoj i inozemstvu.

Ksenija Katalinić, prof.,
voditeljica Tehničkog odjela

PRIRODOSLOVNI ODJEL

U Muzeju Slavonije koji je od osnutka kompleksan muzej, pohranjivana je i prirodoslovna građa, koja je u Muzej dospjevala različitim intenzitetom. Posebno atraktivni bili su paleontološki nalazi prilikom arheoloških iskapanja kao i darovi prirodoslovnih zbirki pojedinaca. 1898.g. darovana je prva veća prirodoslovna zbirka Emerika Hilda, vojnog službenika iz Zadra, koji je Muzeju poklonio bogatu malakološku zbirku (morske školjke i puževi iz Indijskog oceana...).

Vremenom prirodoslovna zbirka Muzeja postaje sve značajnija, te je sve izraženija potreba za osnivanjem zasebnog odjela i adekvatnom stručnom brigom i obradom. Međutim, građa je čuvana unutar različitih odjela Muzeja, a najvećim dijelom u Arheološkom odjelu. Godine 1994. dozvoljeno je osnivanje novih odjela, te je pored Tehničkog osnovan i Prirodoslovni odjel, što omogućuje kvalitetno i sustavno prikupljanje, čuvanje, obradu i prezentaciju prirodoslovne građe.

Građa Prirodoslovnog odjela okupljena je unutar Geološko - paleontološke zbirke, Mineraloško - petrografske, Zoološke i Botaničke zbirke. Geološko - paleontološka građa podijeljena je u Zbirku fosilnih beskralješnjaka, Zbirku fosilnih kralješnjaka, Paleoantropološku i Paleobotaničku zbirku. Iako djelomično uvedena u inventar Arheološkog odjela, nedostatak bitnih kataloških podataka predstavlja znatnu prepreku u obradi ove građe. Zoološka građa okupljena je u Zbirci beskralješnjaka i Zbirci kralješnjaka. Unutar Zbirke beskralješnjaka su Malakološka i Entomološka, a u Zbirci kralješnjaka Ornitološka zbirka. Mineraloško - petrografska zbirka i Botanička zbirka su u formiranju.

Prirodoslovni odjel osnovan je unatoč velikim prostornim problemima i nedostatku odgovarajuće opreme za zbirke. Sustavno prikupljanje, zaštita, obrada i prezentacija građe, nabavka opreme i stručne literature, te uspostavljanje suradnje sa srodnim kulturno-znanstvenim institucijama prioritetni su zadaci novoosnovanog odjela. Odjel uspješno surađuje s Hrvatskim prirodoslovnim muzejom i Institutom za geološka istraživanja u Zagrebu, te Pedagoškim i Poljoprivrednim fakultetom u Osijeku, a putem razmjene stručne literature uspostavljene su osnovne veze s dijelom specijaliziranih ustanova u Hrvatskoj i Europi. Tako je i vrlo uspješna suradnja uspostavljena s Institutom za geološka istraživanja u Zagrebu, čiji je rezultat donacija veće zbirke fosilnih beskraljješnjaka neogena sjeverne Hrvatske, ing. D.Vrsaljka, kao i rudista iz razdoblja krede za budući stalni postav Odjela,

mr.sc. B.Prtoljana. U tijeku su pregovori s Pedagoškim fakultetom oko preuzimanja Ornitološke zbirke, te formiranja Entomološke, Oološke i ustrojavanja Botaničke zbirke.

Izložbom i katalogom "Beskraljješnjaci neogena sjeverne Hrvatske", kojom se Prirodoslovni odjel predstavio javnosti u studenom 1995.g. otpočelo je analiziranje, dokumentiranje i prezentacija paleontološke građe odjela. Izložba je prezentirala 250-tak najučestalijih makrofosila neogena s revidiranom taksonomskom nomenklaturom velikog broja nalazišta pretežno Slavonije, zatim Medvednice, Hrvatskog zagorja, Banovine, Bilogore, tipičnih za pojedine odječke i facijese neogena našeg dijela centralnog Paratethysa.

Sanja Vidović, prof.,
voditeljica Prirodoslovnog odjela